

ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS

JÚL 1998

ROČNÍK 6

BANKING JOURNAL

JULY 1998

VOLUME VI

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

7

BIATTEC

Návšteva guvernéra NBS v Turecku

*Guvernér NBS V. Masár
v rozhovore s guvernérom
Centrálny banky Turecka
Gazi Ercelom*

Slovenská republika má veľký záujem o rozvoj vzájomnej spolupráce s Tureckou republikou, o čom svedčia oficiálne návštevy Turecka uskutočnené prezidentom SR a predsedom vlády SR v r. 1997, ako aj predsedom Národnej rady SR v máji 1998.

Vzájomný obchod medzi SR a Tureckom je v súčasnosti na nedostatočnej výške. V r. 1996 dovezlo Slovensko z Turecka tovar v hodnote 897 mil. Sk a vyviezlo do Turecka tovar v hodnote 681 mil. Sk. V r. 1997 bolo saldo vzájomného obchodu aktívne v prospech SR, avšak v minimálnej výške, pričom vývoz predstavoval 729 mil. Sk a dovoz 707 mil. Sk.

Jedným z impulzov na zvýšenie podnikateľských aktivít medzi SR a Tureckom je aj dohoda o voľnom obchode, ktorá by mala vstúpiť do platnosti v najbližšom čase. Ďalšou možnosťou je podpora obchodu zo strany bankového sektora SR i Turecka.

Na základe pozvania guvernéra Centrálny banky Tureckej republiky Gazi Ercela uskutočnila v dňoch 27.–30. 5. 1998 delegácia NBS vedená guvernérom NBS Vladimírom Masárom návštevu Turecka. Cieľom zahraničnej pracovnej cesty bolo nadviazanie kontaktov s Centrálnou bankou Turecka, prerokovanie spolupráce v rámci tzv. belgickej skupiny MMF a SB, ktorej členmi sú spoločne SR i Turecká republika a podpora rozvoja medzibankových vzťahov slovenských a tureckých komerčných bánk.

V rámci programu sa uskutočnili rokovania s viacerými predstaviteľmi Centrálny banky Tureckej republiky na čele s guvernérom Gazi Ercelom. Guvernér NBS podrobne informoval o práci NBS, o vývoji makroekonomických ukazovate-

lov SR, o bankovom sektore SR a integračných procesoch SR do EÚ a OECD.

Guvernér Centrálny banky Tureckej republiky objasnil príčiny vysokej inflácie v Turecku, ktorá už dlhodobo dosahuje ročnú výšku 60–100 %, čo má za následok neustále znehodnocovanie tureckej líry. Turecká líra je konvertibilná na bežnom i na kapitálovom účte platobnej bilancie.

Turecký bankový systém tvorí 73 bánk – centrálna banka, rozvojové a investičné banky (štátne, súkromné a zahraničné), komerčné banky (štátne, súkromné a zahraničné) a pobočky zahraničných bánk. Turecké banky majú spolu 6 591 pobočiek, z toho 19 v zahraničí. Podiel štátnych bánk na vkladoch je 39,7 %, súkromných bánk 60,3 %. Podiel štátnych bánk na úveroch je 42,3 % a súkromných bánk 57,7 %.

Guvernér NBS V. Masár rokoval tiež s prezidentom najväčšej tureckej štátnej komerčnej banky Ziraat Bank p. Selcuk Demiralpom, prezidentom Ottoman Bank p. Aclan Acarom, ktorá má významný podiel na financovaní zahraničného obchodu Turecka. V najväčšej tureckej súkromnej komerčnej banke Yapi and Kredi Bank boli prerokované možnosti spolupráce tejto banky so slovenskými bankami.

Predstavitelia tureckých komerčných bánk prejavili záujem o nadviazanie kontaktov so slovenskými komerčnými bankami a prisľúbili, že v druhom polroku 1998 s týmto cieľom navštívia Slovensko.

NA AKTUÁLNU TÉMU

Ing. Peter Andresič Peňažný trh SR v roku 1997	2, 29
Slovak Money Market in 1997	

Andrej Moko Vybrané príčiny bankových problémov	6
Some Reasons for Bank Problems	

Ing. Milena Koreňová, Ing. Dagmar Andrášiková, Ing. Oľga Karellová Dokumentárne akreditívy	10
Documentary Letter of Credit	

PREDSTAVUJEME

Ing. Milan Horváth Systém ochrany bankových vkladov v Slovenskej republike	14, 33
The Bank Deposit Protection System in the Slovak Republic	

ATLAS PEŇAZÍ

Gabriel Schlosser Bulharsko, Rumunsko	16
Bulgaria, Romania	

POSTREHY – PODNETY

Ing. Eva Horvátová Identifikácia komunálnych oblíkácií podľa účelu ich použitia	19
Identification of Municipal Bonds	

Ing. Dušan Garay, CSc. Dištančné štúdium v slovenskom bankovom sektore	20, 35
Distance Education in the Slovak Banking Sector	

PAMÄTNÉ MINCE

Ing. Dagmar Flaché Významné udalosti dejín Slovenska na pamätných minciach	22
Exciting Events in Slovak History – Commemorative Coins	

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

Marián Tkáč Michal Bosák	24
--	-----------

RECENZIA

PhDr. Milica Lesáková Modely rozhodování v ekonomii a managementu	25
Models of Decision-Making in the World of Economy and Management	

Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR	28
Selected Indicators on Economic and Monetary Developments of the SR	

BIATEC

**Odborný bankový časopis
júl 1998**

Vydavateľ / Published by:
Národná banka Slovenska
National Bank of Slovakia

Redakčná rada / Editorial Council:

Ing. Vladimír Masár (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva
Barliková, Ing. Adam Celušák, CSc.,
Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.,
Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz,
Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.,
Ing. Gabriela Miklóšová, Ing. Miroslav
Marenčík, Ing. Pavol Ochotnický, CSc.,
Doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová,
Doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia / Editorial Staff:

šéfredaktorka / Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 513 3542

zástupkyňa šéfredaktorky / Editor
Ing. Alica Polónyiová ☎ 513 3544

výtvarná redaktorka / Graphics Editor
Anna Chovanová ☎ 513 3543

Adresa redakcie / Editorial Office:

Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 818 54 Bratislava
tel.: 513 3542, 513 3543, 513 3544,
tel./fax: 368 524

**Objednávky a predplatné
prijíma redakcia:**

na časopis ☎ 368 524
na inzerciu ☎ 513 3543

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena jedného výtlačku: 19,10 Sk
vrátane DPH

Ročné predplatné:

229 Sk vrátane DPH
Zahraničným predplatiteľom účtujeme
poštovné

Tlač / Printed by: i + i print, spol. s r.o.
Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Distribúcia / Distributed by:

PNS, a. s., Košická 1,
813 80 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:
6. 7. 1998

Dátum vydania: 20. 7. 1998

Registračné číslo: MK SR 698/92
ISSN 1335 - 0900

Internet: <http://www.nbs.sk>

1. strana obálky / Front Cover:
Podoby kremnického ziata / Kremnica
gold

Foto: Mikuláš Červeňanský

PEŇAŽNÝ TRH SR V ROKU 1997

Ing. Peter Andresič
Národná banka Slovenska

Situácia na peňažnom trhu v priebehu roku 1997 sa vyvíjala v intenciách prijatého menového programu a najmä jeho priamej realizácie. Výkon menovej politiky sa sústreďoval na sledovanie a plnenie najmä kvantitatívnych cieľov, pričom úlohu operatívneho medzicieleľa prevzalo interne stanovované percento plnenia povinných minimálnych rezerv (ďalej PMR). Úrokové sadzby peňažného trhu na rozdiel od predchádzajúceho obdobia prestali byť jednou z cieľových veličín a začali sa chápať ako produkt realizácie menovej politiky. Vytvorili sa ako aktuálne ocenenie nedostatku, resp. prebytku zdrojov zo strany bankového sektora a NBS musela akceptovať stratu ich vedomého ovplyvňovania.

Jedným z kľúčových momentov realizácie prijatého programu sa stala neistota bankového sektora nad prísunmi zdrojov zo strany centrálnej banky. Prvými praktickými krokmi vedúcimi k takémuto stavu bolo zrušenie kótovania sadzieb pre individuálne obchody so spätným nákupom (ďalej REPO obchody), počnúc prvým pracovným dňom kalendárneho roka. Súčasne Národná banka Slovenska (ďalej NBS) deklarovala hromadné REPO obchody – REPO tendre ako hlavnú formu realizácie obchodov na voľnom trhu. S prenesením hlavnej váhy obchodov na túto formu sa zároveň dokončoval v minulom roku začatý proces ústupu NBS od trhotornej funkcie na peňažnom trhu k plne intervenčnej aktivite.

Sterilizačná politika NBS v 1. štvrtroku 1997

V oboch januárových periódach bol prísun prostriedkov formou prvých tendrov na jednodňovej báze do bankového sektora zo strany NBS nižší, ako bola aktuálna refinančná potreba bánk. Dopad na peňažný trh bol okamžitý. Úrokové sadzby v prvej reakcii, v závislosti od dób splatnosti, narástli od 400 po 1000 bodov (4–10 %) a i po relatívnom upokojení situácie, s výnimkou 6-mesačných prostriedkov, výrazne prekročovali hranicu 18 %. Po nesplnení predpísaných PMR pre prvú januárovú periódu navyše nastal už spomínaný efekt neistoty v sektore, nútiaci bankové inštitúcie k vymaneniu sa spod refinančnej závislosti NBS obstaraním si chýbajúcich prostriedkov. V prvom období banky riešili túto si-

Tab. 1 Prehľad PMR za rok 1997

	Plnenie PMR	
	v 1. perióde	v 2. perióde
január	97,75	101,35
február	103,14	102,20
marec	100,50	100,63
apríl	101,11	100,41
máj	99,95	89,96
jún	74,17	94,42
júl	99,91	100,63
august	100,65	101,38
september	100,88	100,21
október	100,39	100,67
november	102,28	100,35
december	96,45	101,34

tuáciu prostredníctvom devízového fixingu NBS na úkor skrátenia vlastných devízových pozícií. Pre druhú januárovú periódu sa touto formou bankovému sektoru podarilo zabezpečiť PMR s relatívne vysokým vyplnením.

Na druhej strane táto forma neistoty našla odraz vo výške úrokových sadzieb a v ich vysokej rozkolísanosti. Napriek týmto skutočnostiam výnosová krivka ako výraz anticipácie možného vývoja vykazovala v tomto období inverzný charakter. Pozitívne možno hodnotiť aj relatívnu úspešnosť prvých sterilizačných tendrov (SRT), ktorými sa NBS opätovne snažila dostať bankový sektor do refinančnej závislosti. Okrem nárastu sadzieb medzi negatívne reakcie na postup NBS treba započítať celkové zúženie peňažného trhu, zväznené v znížení kótovaných a následne realizovaných objemoch hlavných trhotorcov, referenčných bánk, na polovičné hodnoty. Bolo pozastavené aj kótovanie rozvíjajúceho sa medzibankového REPO trhu so štátnymi cennými papiermi. I napriek jeho neskoršiemu oživeniu v priebehu mesiaca sa do konca roku 1997 nepodarilo dosiahnuť predchádzajúcu úroveň. Vo februári sa situácia na peňažnom trhu upokojila a priemerné hodnoty sadzieb všetkých dlžok splatnosti mierne oslabili.

Podobný trend pokračoval aj v nasledujúcom mesiaci. Úrokové sadzby sa vo februári pohybovali v koridore od 6,8 do 21 %, resp. v marci od 11 do

33,8 %. Počas tohto obdobia NBS realizovala prevažne sterilizačné tendre na 7-dňovej báze a priame predaje z vlastného portfólia. Až koncom prvého štvrťroku mali opäť prevahu refinančné tendre, ktoré sa naďalej uskutočňovali s jednodňovou valutou. V posledných marcových dňoch NBS zasiahla do diania na korunovom trhu aj formou individuálnych obchodov. Celkovo mala refinančná aktivita NBS v prvom štvrťroku, najmä v dôsledku priamych predajov klesajúcu tendenciu a miestami malo saldo obchodov v marci sterilizačný charakter.

Nedostatok likvidity v 2. štvrťroku 1997

Odlíšny bol vývoj na peňažnom trhu v druhom štvrťroku. Napriek pokračujúcej refinačnej politike priemerné úrokové sadzby všetkých dĺžok, vynímajúc jednodňové prostriedky, už v apríli výrazne prekročili 19 %. Súčasne dochádza k narovnávanu úrokovej krivky. Zlomovým obdobím bol máj, keď situáciu na domácom peňažnom trhu podstatne ovplyvnil vývoj na devízovom trhu. V poslednej dekáde sa v dôsledku zvýšeného dopytu nerezidentov po devízových prostriedkoch dostali domáce bankové subjekty do krátkej devízovej pozície, ktorej dorovnanie na fixingu NBS im odčerpávalo korunovú likviditu. Zároveň došlo k znižovaniu celkových devízových rezerv. NBS reagovala na takúto situáciu znížením svojich refinančných aktivít a vytvorením tlaku na domáce bankové subjekty s cieľom obmedziť devízové predaje.

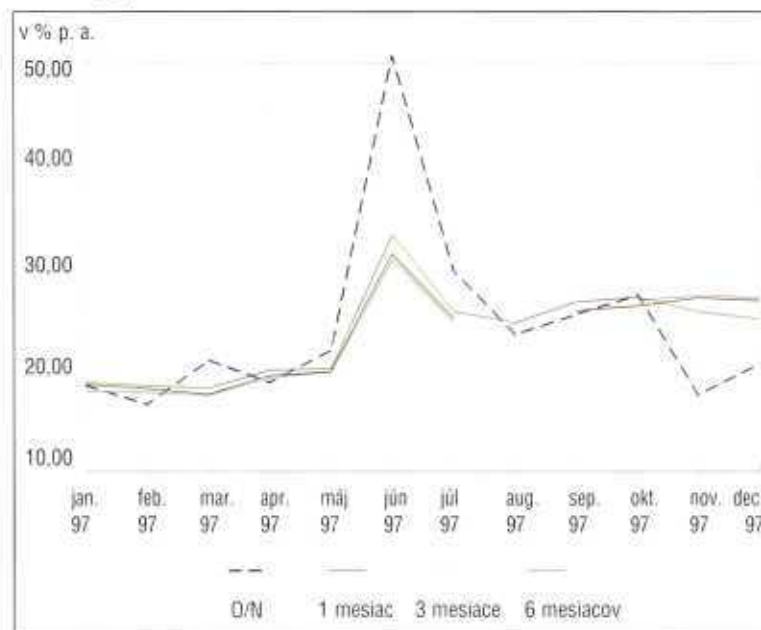
V situácii kritického nedostatku korunovej likvidity uzatvárali aj referenčné banky internú dohodu o podstatnej redukcii devízových transakcií a prispievali tak k stabilizácii na devízovom trhu. Potom čo úrokové sadzby na peňažnom trhu prekročili 100 %, zastavilo sa obchodovanie na tomto trhu a od 29. 5. 1998 sa vzhľadom na stratu záväzného charakteru sadzieb prestal zisťovať BRIBOR. Jeho evidenčné sledovanie však pokračovalo pod názvom „monitoring úrokových sadzieb“. Reálne obchody sa realizovali len s jednodňovou valutou a v obmedzených objemoch. Bankový sektor poznačený výrazným nedostatkom likvidity ukončil obe májové periódy s hlbokým prepados voči predpísanému stavu PMR. Napätá situácia na peňažnom trhu pokračovala aj v poslednom mesiaci druhého štvrťroku. Priemerné indikatívne sadzby v dôsledku nedostatku korunovej likvidity výrazne prekročili

Tab. 2 Priemerné úrokové sadzby na medzibankovom trhu depozit v roku 1997

	O/N	1T	2T	1M	2M	3M	6M
január	18,82	18,53	18,77	18,82	18,72	18,63	17,85
február	16,20	18,12	18,30	18,29	18,16	18,04	17,63
marec	19,97	18,20	18,09	17,71	17,35	17,30	17,15
apríl	18,71	19,96	19,94	19,92	19,43	19,36	19,09
máj	26,75	25,77	25,12	24,27	23,83	23,78	23,61
jún	53,91	42,34	40,76	33,80	32,48	31,48	30,89
júl	29,58	28,06	26,23	25,46	25,22	24,93	24,45
august	23,63	24,96	23,31	24,70	–	–	–
september	25,18	26,20	26,09	26,51	26,50	25,66	–
október	27,18	27,48	27,28	27,00	26,59	26,17	26,68
november	17,71	22,00	23,06	25,52	26,61	26,93	27,10
december	18,55	21,18	21,71	24,42	25,54	26,48	26,92

Poznámka: Všetky priemerné sadzby sú rátané len za dni, keď boli kótované. (O/N – overnight, T – týždňové, M – mesačné)

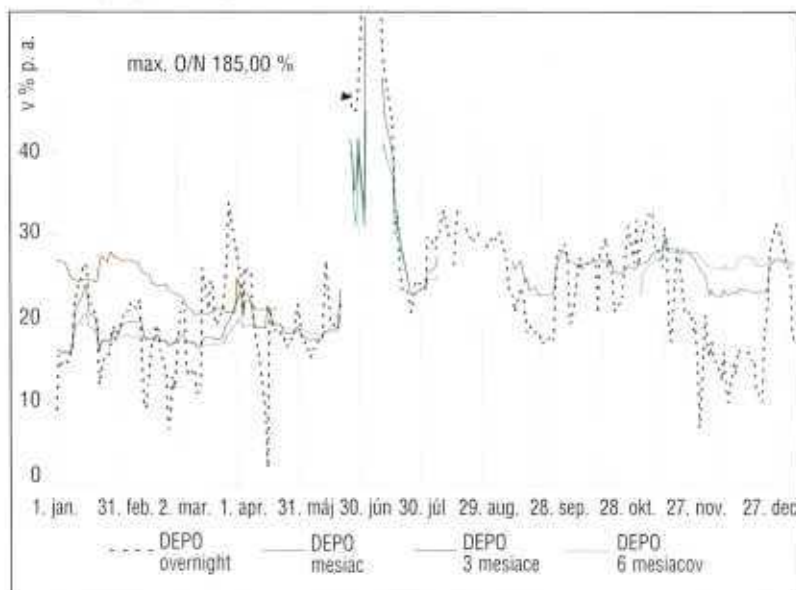
Graf. 1 Priemerné úrokové sadzby na medzibankovom trhu depozit v roku 1997

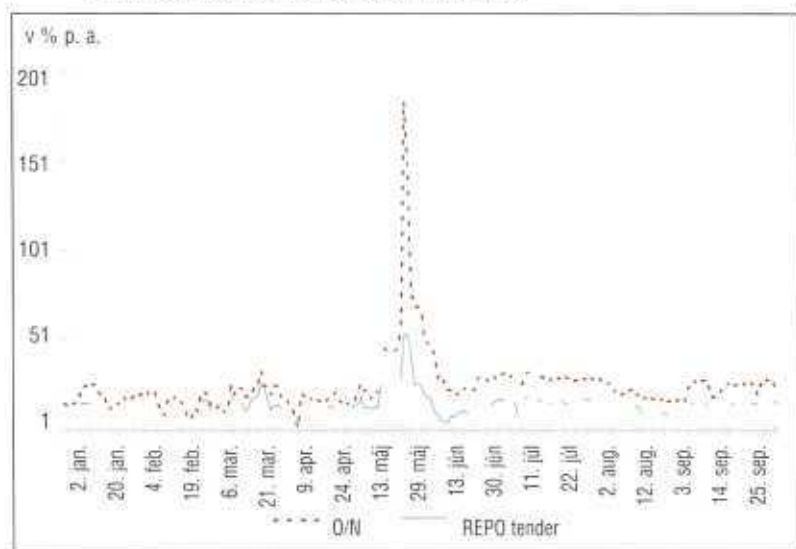
hranicu 30 %, pričom jednodňová sadzba za prvú dekádu dosiahla 70 %. NBS uskutočňujúca refinančné tendre v kombinácii s individuálnymi REPO obchodmi zvyšovala svoju refinančnú angažovanosť. Počas prvej periódy dosahovalo refinancovanie prostredníctvom obchodov na voľnom trhu 8,8 mld. Sk. ku konci druhej vzrástlo na 12,2 mld. Sk. Celková angažovanosť NBS po zohľadnení realizovaných lombardných úverov počas tohto obdobia bola ešte vyššia.

Na konci prvého polroku nastala paradoxná situácia, keď i napriek pretrvávajúcemu nedostatku korunových prostriedkov radikálne klesla sadzba refinančných tendrov z takmer 55 % na takmer 5 % ako dôsledok vyčerpaných refinančných facilití bánk s nedostatkom likvidity. Túto situáciu využívali ban-

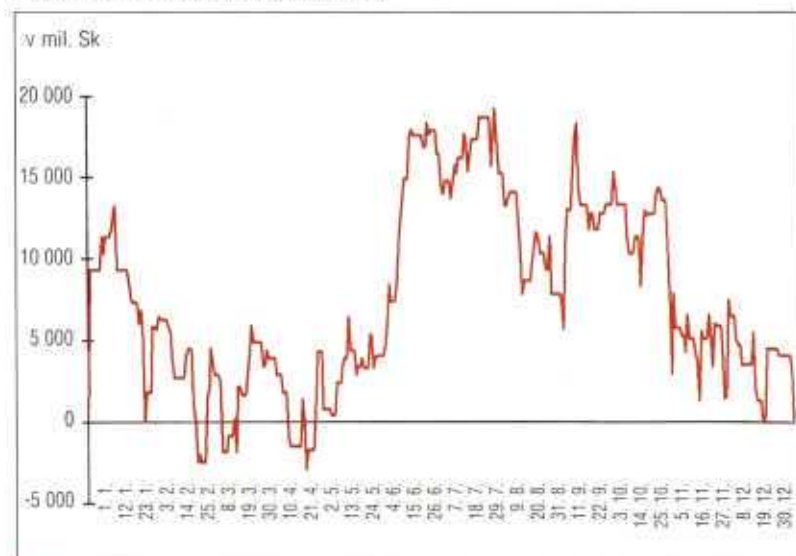
Graf. 2 Vývoj úrokových sadzieb za rok 1997

Graf. 3 Porovnanie vývoja sadzieb O/N offer a priemernej sadzby z refinančných REPO tenderov v roku 1997

Graf. 4 Saldo intervencií za rok 1997

ky arbitrujúce na prerozdelení nedostatkových korunových zdrojov. NBS reagovala na túto situáciu zavedením dolnej limitnej úrokovej sadzby vo výške platného diskontu na realizované refinančné tendre.

V devízovej oblasti, ktorá v rozhodujúcej miere ovplyvnila vývoj na peňažnom trhu v predchádzajúcom období, sa podarilo zastaviť negatívne trendy a obchody na devízovom fixingu NBS za jún vykazovali aktívne saldo. I napriek objavujúcim sa prvkom stabilizácie finančného trhu PMR oboch júnových období ostali nesplnené.

3. a 4. štvrťrok 1997 – stabilizácia na peňažnom trhu

Druhý polrok 1997, najmä tretí štvrťrok, sa na peňažnom trhu niesol v znamení pokračujúcej stabilizácie a vysporiadavania sa s májovým kolapsom. V júli referenčné banky potvrdili fakultatívny charakter kótovaných sadzieb. Znížením spreadov na 5 % a sprísnením ostatných podmienok nastal mierny posun smerom k obnoveniu základných štruktúr trhu. Bola obnovená možnosť štandardného kótovania nerezidentom. Opätovne aktívne saldo na devízovom fixingu NBS umožňovalo bankovému sektoru ako celku priblížiť sa k PMR a v druhej júlovej perióde ich aj splniť. Tým zároveň poklesla refinančná angažovanosť NBS na 8,3 mld. Sk.

Zlepšenie korunovej likvidity v počiatočnom štádiu prinieslo so sebou rast úrokových sadzieb v dôsledku zvýšenej snahy bankových subjektov vysporiadať sa s predpisom minimálnych rezerv. Neskôr sa úrokové sadzby stabilizovali na úrovni 26 %. Za výraz postupnej stabilizácie možno považovať aj opätovné začatie priamych predajov cenných papierov nachádzajúcich sa v portfóliu NBS a ich úspešný priebeh. V tomto období sa štandardom pre refinančné tendre stala 7-dňová doba splatnosti. Koncom júla negatívne ovplyvnila vývoj na trhu správa o zamýšľanom retroaktívnom zdanení štátnych cenných papierov sadzbou 15 %. Súbežne s poklesom sadzieb refinančných tenderov pretrvávala zostupná tendencia sadzieb na depozitnom trhu. NBS pokračovala vo výkone obchodov na voľnom trhu s ťažiskom na

tendroch a dolaďovaním likvidity prostredníctvom priamych predajov technických emisií štátnych pokladničných poukázok (ďalej ŠPP).

Od druhej polovice septembra bola situácia natoľko stabilizovaná, že referenčné banky zaviedli opätovnú povinnosť kótovania pre obchody s valutou do dvoch týždňov vrátane. Spread medzi nákupom a predajom sa znížil na 2 % a štandardným objemom bolo opäť 100 mil. Sk. V dôsledku záporného salda na devízovom fixingu a s tým spojených obáv z opakovania májového vývoja sadzby peňažného trhu znovu narástli a prekročili hranicu 26 %. Na sadzby pôsobil akcelerujúco aj vývoj rozpočtového hospodárenia a problémy vznikajúce pri prefinancovaní formou ŠPP.

NBS priebežne pomáhala riešiť zložitú fiskálnu situáciu nákupom technických emisií do zákonom stanovenej hranice. Radikálny a kontinuálny pokles refinančnej angažovanosti NBS od absolútneho maxima začiatkom augusta bol z uvedených dôvodov v tomto období prerušený. Priemerné refinancovanie rozpočtu za september bolo 7,6 mld. Sk, priame refinancovanie bankového sektora prostredníctvom obchodov na voľnom trhu predstavovalo čiastku 5,9 mld. Sk. Celková angažovanosť NBS bola ovplyvnená aj zvýšením rámca pre zmenkové obchody z 1,5 mld. Sk na 2 mld. Sk.

Znovuzavedenie BRIBOR-u v polovici októbra možno považovať za pozitívny a veľmi významný prvok stabilizácie peňažného trhu. Záväzný charakter kótovania sa ale nerozšíril o ďalšie doby splatnosti. NBS po prvýkrát v rámci refinančných tendrov akceptovala aj štátne dlhopisy so zostatkovou dobou splatnosti do jedného roka a tým znížila arbitrážne možnosti bánk s prebytkom likvidity. Priemerný objem refinančnej angažovanosti v rámci štandardných operácií na voľnom trhu sa za október 1997 podarilo redukovať na 5,9 mld. Sk, pri súčasne zabezpečenom plnení PMR. Pokračovalo intenzívne refinancovanie deficitného rozpočtu prostredníctvom nákupov technických emisií ŠPP. Priamymi predajmi NBS naďalej dorovnávala likviditu v bankovom sektore a zároveň si tak uvoľňovala portfólio na eventuality ďalšie nákupy technických emisií.

V novembri vstúpila do platnosti novela zákona o dani z príjmov, ktorá však sadzby peňažného trhu podstatne neovplyvnila, vzhľadom na už uvedenú anticipáciu dva mesiace vopred. Došlo k výraznejšej diferenciácii sadzieb depozitného trhu (medzi jednotlivými dĺžkami splatnosti) a úroková krivka mala po prvýkrát vzostupný charakter. Mierne zlepšenie vo vývoji účtu bežného hospodárenia umožnilo znížiť účasť NBS na prefinancovaní schodku, čím poklesla celková refinančná angažovanosť. Súčasne vznikol priestor na pokles sadzieb na kratšom konci úrokovej krivky k hranici 25 %. Pokles pokračoval aj v nasledujúcom mesiaci, celkovo však sadzby zostali výrazne vyššie v porovnaní so sadzbami na začiatku mája. V priebehu novembra sa prejavili vážnejšie

problémy v likvidite Investičnej a rozvojovej banky, a. s., ktoré vyústili do zavedenia nútenej správy v druhej polovici decembra 1997. Z tohto dôvodu bankový sektor ako celok v prvej decembrovej perióde nesplnil PMR, a to už po siedmy raz v priebehu roka. I napriek miernemu poklesu sa koncom roka ešte zvýraznil rozdiel medzi sadzbami na krátkom konci úrokovej krivky a dlhodobými sadzbami.

Záver

Možno konštatovať, že peňažný trh absolvoval v priebehu roku 1997 zložitý vývoj, ktorý odhalil jeho krehkú, nedobudovanú štruktúru, no zároveň jeho bázický charakter pre celý finančný trh. Prvé otrasy bol nútený absorbovať na začiatku roka, keď NBS zmenila doterajšiu koncepciu realizácie menovej politiky a prestala hrať ťažiskovú úlohu na trhu. Reakciou bankového sektora bola redukcia peňažného trhu formou skracovania obchodovateľných dĺžok a presun objemového ťažiska medzibankového obchodovania do jednodňových vkladov. Bankové subjekty sťahovali chýbajúce prostriedky z peňažného trhu formou zníženia vzájomných limitov, súčasne s tým sa znižovala investičná ochota a dopyt po štátnych cenných papieroch, prejavujúca sa v raste sadzieb ich primárneho predaja. Zložitý vývoj peňažného trhu možno dokumentovať aj zníženou senzitivitou prepojenia krátkych sadzieb depozitného trhu jedno- a sedemdňových vkladov s dlhšími dobami splatnosti, t. j. 1-, 3- a 6-mesačnými, ktoré boli v predchádzajúcich obdobiach pre investičný trh najrozhodujúcejšie. I napriek faktu, že 1-mesačná sadzba ostala pre NBS z hľadiska hodnotenia dominantnou, vzhľadom na prijatý výkon menovej politiky ju prestala byť schopná bezprostredne ovládať. Predlžovanie refinančných tendrov z pôvodných jednodňových na týždennú dobu splatnosti pôsobilo pozitívne, ale nemalo dostatočný stabilizujúci účinok v dôsledku pretrvávajúcej neistoty nad realizáciou tendra, resp. nad prísunom prostriedkov. Sľubne sa rozvíjajúci trh derivátov, jedna zo známkov vyspelosti peňažného trhu, skolaboval hneď v úvode roka. Výrazne utrpel aj medzibankový REPO trh so štátnymi cennými papiermi a i keď sa obchody v obmedzenom meradle realizujú, dosahujú zlomkové percento obrátov minulého roka.

Okrem zmien vo výkone menovej politiky bol peňažný trh podrobený ťažkej skúške v období sústredeného tlaku zahraničných subjektov na domácu menu. Pozitívum jeho takmer úplnej redukcie možno hľadať vo zviditeľnení súvislostí realizácie domácej menovej politiky so zahranično-politickými udalosťami, ako aj v nutnosti jednotného postupu NBS na korunovom a devízovom trhu.

VYBRANÉ PRÍČINY BANKOVÝCH PROBLÉMOV

Andrej Mocko

Inštitút menových a finančných štúdií

Národná banka Slovenska

Identifikácia aspektov zvyšujúcich riziká likvidity a výkonnosti bankových sektorov

Posledné dve dekády tohto storočia ostanú v pamäti ekonómov a predovšetkým bankárov ako obdobie zadlženosti, inflácie a nadmernej regulácie. Najhlbšia recesia od čias veľkej hospodárskej krízy v 30. rokoch začala erupciou medzinárodnej zadlženosti a skončila rozpadom socialistického bloku a začlenením týchto krajín do globálnych ekonomík. V tomto období postihli vážne bankové problémy takmer všetky krajiny bez ohľadu na úroveň ich rozvinutosti. Globalizácia finančných trhov, bezprecedentné množstvo finančných inovácií, liberalizácia a deregulácia mali za následok okrem všeobecných prínosov aj mnoho negatív vo forme rastúceho globálneho rizika a reálnych strát. Takmer 2/3 členov Medzinárodného menového fondu (MMF) má skúsenosti so značnými problémami svojich bankových sektorov, pričom mnohé krajiny zažili veľmi vážnu krízu viac ako jedenkrát.

Straty alebo z nich vyplývajúce náklady na sanáciu kríz v rámci rozvinutých krajín boli najtvrdšie v Španielsku a severných štátoch Európy. Vážnym stratám sa nevyhli ani Spojené štáty americké, kde úverové problémy v spojitosti s úverovými združeniami v rokoch 1984–1991 pohltili okolo 2–3 % ročného hrubého domáceho produktu (HDP). V takých krajinách, ako je Francúzsko alebo Japonsko ostávajú problémy nevyriešené a dá sa predpokladať, že straty predovšetkým v Japonsku budú veľmi vysoké (predbežné odhady približne 10 % HDP).

Krízy boli oveľa tvrdšie v ekonomikách s rozvíjajúcimi sa trhmi, čo je vzhľadom na väčšiu volatilitu ich ekonomického prostredia prirodzené. V týchto krajinách registrujeme vyše tucta prípadov, kde straty alebo náklady s nimi spojené presiahli 10 % ročného HDP. Náklady na záchranu bánk v týchto regiónoch sa odhadujú na 250 mld. USD.

Bývalé socialistické krajiny čelia v rámci svojich novovzniknutých finančných sektorov tak zdedeným problémom, ako aj zlému úverovému portfóliu, ktoré je dôsledkom deregulácie prostredia, privatizácie, politických vplyvov a nepripravenosti bankových manažérov a regulátorov na hru s novými pravidlami. V roku 1996 MMF odhadoval, že rozsah zlých úverov v týchto štátoch sa pohybuje od 14 do 65 % celkových bankových aktív.

Bankové problémy sú spôsobované množstvom príčin, ktoré tvoria špecifický komplex navzájom prepojených mikro- a makroekonomických vzťahov. Preto je veľmi problematické a takmer nemožné detailne vyčíslit škody, ktoré so sebou prinášajú bankové úpadky. Náklady rozpočtov na riešenie bankových problémov sú vlastne priamymi transfermi v rámci národného hospodárstva a nerovnajú sa skutočným čistým nákladom z hľadiska strát a ziskov ekono-

miky ako celku. Akákoľvek kalkulácia skutočných nákladov by si vyžadovala špecifikáciu administratívnych nákladov, vyčíslenie škôd vzniknutých následkom zmeny makroekonomickej politiky vynútenej krízou a vyčíslenie prínosov z možného odvrátenia krízy. Tak isto je potrebné posudzovať dôsledky na efektívnosť finančného sprostredkovania v dvoch nasledujúcich prípadoch. Po prvé, keď sa podporia problematické inštitúcie a po druhé, ak sa bankám dovolí dokončiť ich kritický kurz (z hľadiska ekonomickej teórie si totiž možno predstaviť, že úžitok z odvrátenej krízy alebo rast efektívnosti bankového sektora po páde niektorých finančných inštitúcií môže vyvážiť náklady krízy). Základný problém však ostáva nezmenený. Bez ohľadu na vlastnícku štruktúru bánk straty presahujúce vlastný kapitál banky zvyšujú vnútorné zadlženie štátu a stávajú sa kvázi rozpočtovým deficitom. V nasledujúcom článku by som chcel čitateľov oboznámiť s niektorými základnými črtami mikroekonomického prostredia, ktoré sa javili alebo stále javia ako podstatné pri prehlbovaní problémov väčšiny bankových sektorov rozvojových, ale aj transformujúcich sa krajín.

Príliš rýchle tempo liberalizácie a deregulácie

Deregulácia licenčných pravidiel so sebou prináša nárast konkurencie. Náhle otvorenie bankového sektora novými domácimi a zahraničnými bankami (alebo inými finančnými sprostredkovateľmi) môžu pocítiť predovšetkým nepripravení a slabší účastníci daného trhu¹. Okrem zvýšenia konkurencie na bankových trhoch deregulácia otvára bankám prístup do nových oblastí podnikania. Banky tak zvyšujú svoju angažovanosť a zároveň sa vystavujú rôznym druhom často neznámeho rizika.

Obdobie tesne po finančnej a ekonomickej deregulácii vedie k vzrastu finančných úspor a k nárastu prebytočnej likvidity. Negatívnym výsledkom vyplývajúcim z takéhoto vývoja je prudký rast bankových aktív, nadmerná zadlženosť a iracionálne nafúknutie cien aktív (hlavne nehnuteľností). V tomto období banky nedisponujú dostatočnými skúsenosťami v oblasti oceňovania rizika a kredibility svojich klientov a pri hodnotení podnikateľských zámerov sa nadmerne spoliehajú na nehnuteľné záruky a neustály rast ich hodnôt, namiesto projekcie cash-flow svojich klientov na splátky úveru. Kým nie sú dohliadacie orgány na želateľnej úrovni, takýto vývoj končí v neefektívnej alokácii zdrojov, ktorý sa premieta do zhoršenej

¹ Vstup silnej a kvalitnej zahraničnej banky, na začiatku pocitovaný ako príliš silná konkurencia, môže byť veľmi dôležitý pre stabilitu bankového sektora v dlhšom časovom horizonte.

kvality úverového portfólia. Mnoho praktických príkladov dokazuje, že banky sa po deregulácii pustili do bezprízorného boja o podiel na trhu, pričom funkcia riadenia rizika a kontroly obozretnosti bola vytlačena honbou za ziskom.

Podobný negatívny výsledok môže byť podporený liberalizáciou na kapitálových účtoch. Obrovské kapitálové toky, najmä ich kolísanie, môžu v danej ekonomike spôsobiť stav podobný cyklickým výkyvom. Náhlý prílev kapitálu zvyšuje likviditu a pokiaľ nie je dostatočne sterilizovaný, môže spôsobiť prudký vzrast úverov s následným zhoršením ich kvality. Ak je likvidita v dôsledku odlevu kapitálu priškrtená a nie je kompenzovaná injekciami centrálnej banky, zhoršené podmienky refinancovania môžu odhaliť nedostatky v úverovom portfóliu komerčných bánk.

V neposlednom rade si treba uvedomiť fakt, že náhla liberalizácia zameraná na rozvoj trhových podmienok môže priniesť straty predtým chráneným podnikom (nárast konkurencie, zrušenie dotácií, útlmové programy). Pokiaľ tieto podniky patria zároveň k vlastníkom nejakých bánk, prichádza k vynútenému financovaniu týchto firiem, čo pri existencii nedokonalého inštitucionálneho rámca a slabej disciplíny bankových dlžníkov vytvára pravdepodobnosť vzniku systematických bankových problémov.

Bankový manažment a výkazníctvo

Nedostatok spoľahlivých bankových údajov je Achillovou pätou súčasného bankovníctva. Väčšinu bankových aktív totiž tvoria neobchodovateľné úvery, v prípade ktorých je problém stanoviť objektívne podmienenú trhovú hodnotu. Kvalita a presná vypovedacia schopnosť vykazovaných dát je nevyhnutná pre reálne posúdenia finančného zdravia banky. Pokiaľ sa úver stane klasifikovaný, je takmer vylúčené stanoviť jeho budúci hotovostný tok a tým aj jeho presnú súčasnú hodnotu. Hodnota kolaterálov je takisto predmetom častej fluktuácie, zvlášť keď hodnota aktív (predovšetkým cien nehnuteľností) je neobyčajne vysoká. Za oceňovanie aktív je v zásade zodpovedné vedenie banky, ktoré má k dispozícii najlepšie informácie na stanovenie reálnej hodnoty aktív. Ak majú bankovní manažéri dostatočný dôvod (strata zamestnania alebo kontroly nad bankou) zatajiť reálnu bilančnú hodnotu, pravdepodobne tak spravia, zvlášť keď táto činnosť nie je právne postihnutelná. Treba otvorene priznať, že banky majú sklon manipulovať pravidlá na oceňovanie úverov a v prípade problémov nadhodnocujú hodnotu svojich aktív používaním zastaraných účtovných hodnôt a vykazovaním fiktívnych príjmov aj v prípade generovania straty². Zavádzajúce účtovníctvo, chybné oceňovanie úverov a dokonalý podvod je veľmi ťažké odhaliť včas. Kvalitnejšie dohliadky na mieste, externý audit a úverový monitoring sú pôri zlepšení prirodzenej kultúry ekonomického prostredia jedinou možnosťou zlepšenia ekonomickej výkonnosti bánk. Prekonanie týchto problémov si vyžaduje sprísnené posudzovanie reálnosti vykazovaných príjmov. Zvláštna pozornosť by mala byť venovaná jednotným pravidlám klasifikácie aktív, praktikám v tvorbe opravných položiek (vrátane ich plnej daňovej odpočítateľnosti) a kontrole ich dodržiavania, ako aj zrušeniu započítavania nevyinkasovaných úrokov do zdaniteľných výnosov.

Jednou z najvážnejších otázok je potreba úzkej koordinácie spomínaných pravidiel v medzinárodnom meradle. Bez ich standardizácie sa veľmi často ohlasovaný a dôležitý koncept konsolidovaného nadnárodného dohľadu nad finančnými inštitúciami stáva len slovnou hračkou v ústach politikov. Manažéri musia niesť zodpovednosť za obozretnosť bankového podnikania, ako aj za správnosť vykazovaných údajov, a jedine rozšírenie zodpovednosti a osobné ručenie by mohlo prispieť k zlepšeniu situácie.

Poistenie vkladov – morálny hazard

Jedným z hlavných dôvodov fundamentálnej asymetrie v rizikovom profile finančných sektorov je poistenie vkladov. Hoci explicitné schémy poistenia vkladov má len obmedzený počet štátov, nechota vlád dopustiť bankové úpadky (zo strachu pred systematickou krízou a zo strachu pred ekonomickým a sociálnym napätím) v praxi znamená, že explicitné alebo implicitné³ vládne garancie sa vzťahujú na skoro všetky globálne bankové pasíva.

Pokiaľ nie sú bankové depozitá poistené, zhoršenie kvality bankových aktív môže spustiť útok vkladateľov na banku, pretože veritelia si budú chcieť vybrať svoje peniaze ešte predtým, ako banka vyhlási svoj krach. Pretože bankové aktíva sú typicky nelikvidné, takýto útok môže akcelerovať prudký začiatok nesolventnosti⁴. Začiatok takéhoto útoku nastáva hlavne ako dôsledok obáv jedných vkladateľov, že iní vkladatelia vyberajú práve ich peniaze. Tento efekt funguje dokonca aj pri absencii počiatkových signálov o zhoršení kvality aktív a možnosť jeho vstúpenia do praxe robí z bánk mimoriadne zraniteľné inštitúcie. Krach jednotlivých banky by nemal ohroziť bankový systém ako celok, pokiaľ zle informovaní vkladatelia nepochopia tieto správy ako signál, že aj ostatné banky majú podobné problémy. Za týchto okolností môže dôjsť k nákaze a panike.

Dá sa predpokladať, že útoky vkladateľov na banky by sa nemali objavovať v tom prípade, ak sú vklady bánk poistené proti riziku nesolventnosti. Ak však výnos neodráža rizikovosť daného prostredia a v spoločnosti vládnu všeobecné očakávania, že žiadnej banke nebude dovolené skrachovať, banky budú mať sklony k agresívnemu správaniu sa a k nepretžitému rozvíjaniu aktivít, ktoré zhoršujú ich finančnú pozíciu.

Štátne garancie bankových vkladov spoločne s nedostatočne vyvinutým bankovým dohľadom a nezdravou konkurenciou vytvárajú masívny problém morálneho hazardu vo väčšine krajín. Banky tak často podstupujú riziko, ktoré je ďaleko za hranicou obozretného podnikania, pretože sú si vedomé, že straty poniesie štát. Za týchto podmienok sa aj predtým kvalitní manažéri môžu stať zlými.

² Straty môžu byť skryté v podsúvahových položkách, pridružených spoločnostiach, off-shore útvaroch alebo nie sú v účtovných knihách zachytené vôbec.

³ Tzv. implicitné poistenie vkladov predpokladá vieru vkladateľov, že vláda sa bude snažiť robiť preventívne opatrenia proti krachom bánk alebo v prípade pádu banky nahradí vkladateľom straty aj napriek neexistencii explicitných schém poistenia.

⁴ Banka môže explicitne kúpiť úplné alebo čiastočné poistenie u vládnej agentúry alebo súkromného poisťovateľa.

Špekulácie, nadmerné utrácanie a podvody sú v súvislosti s morálnym hazardom spôsobeným poisťnými schémami vkladov uvádzané ako jedna z hlavných príčin mnohých systematických bankových problémov. V neposlednom rade, schémy poistenia vkladov zvyšujú nezáujem bankových vkladateľov monitorovať finančnú výkonnosť bánk. Vo všeobecnosti vkladatelia už aj tak veľmi ťažko rozlišujú zlú banku od dobrej, čím v prípade skrytých problémov banky predlžujú jej život a zvyšujú tvrdosť dopadov jej prípadného úpadku.

Neadekvátny kapitál – nedostatočná tvorba opravných položiek

Kapitálová základňa mnohých bánk po celom svete je neadekvátna vzhľadom na riziko prostredia, v ktorom tieto banky operujú. Ukazovateľ celkový kapitál k aktívam sa v ekonomicky vyspelých krajinách za posledné storočie znížil viac ako päťnásobne, čo vzhľadom na rastúce riziko finančných trhov a kultúru podnikateľského prostredia je logicky paradoxný jav (v 19. storočí pracovali banky s 50 % kapitálovou základňou v pomere k ich aktívam, v 30. rokoch nášho storočia to bolo 15–20 %, v súčasnosti je to menej ako 10 %). Na konci 80. rokov po sérii vážnych bankových kríz vznikla jasná potreba zaviesť medzinárodné pravidlá, ktoré by pomohli predovšetkým rozvojovým krajinám zlepšiť dôveryhodnosť svojich bankových sektorov. Výsledkom Bazilejských dohôrov v roku 1988 bolo zavedenie pravidla kapitálovej primeranosti, ktoré bankám predpisuje držať kapitál vo výške minimálne 8 % k rizikovo-váženým aktívam. Zavedenie tohto pravidla v praxi znamenalo zvyšovanie vnútorných zdrojov bánk s cieľom deklarovať záujem o bezpečnosť bankového podnikania⁵. Je známe, že finančné výkazníctvo umožňuje bankám účelovo skrývať reálny stav svojich bilancií. V prípade, že banky netvorí oprávky k stratovým úverom v požadovanej miere, t.j. nepravdivo vykazujú hodnotu kolaterálov alebo klasifikácia úverov nezodpovedá skutočnosti, ukazovateľ kapitálovej primeranosti stráca svoju vypovedaciu hodnotu a môže byť veľmi zavádzajúcim číslom. Bežnou praxou, ktorá túto situáciu zhoršuje v čase, je poskytovanie úveru na úver. Toto refinancovanie bez ozdravných prvkov však problémy s úverovým rizikom nerieši, ale iba ich odďaľuje, pričom sa nabudujú budúce úverové straty. Posledným indikátorom bankových problémov sa tak stáva nedostatok hotovosti a neschopnosť banky plniť svoje záväzky načas a v plnej výške. To je však prípad, keď je v bankovníctve obyčajne neskoro.

Kapitálová primeranosť by teda mala byť výsledkom kva-

litného riadenia aktív a pasív banky a nie cieľom, ktorému sa podriadiuje štruktúra bankovej bilancie. Nie je preto zvláštne, že sa v poslednom čase množia iniciatívy popredných medzinárodných ekonomických autorít na zmeny tohto pravidla, ktoré nerespektuje rizikovosť daného prostredia⁶.

Skoré rozpoznanie problému

Mimoriadne dôležité je včasné rozpoznanie bankovej krízy, nakoľko problémy tohto druhu nie sú otázkou riešenia likvidity, ale solventnosti bankového sektora. Nápravné akcie často meškajú, pretože oficiálni predstavitelia nie sú schopní alebo ochotní určiť rozsah a dôležitosť vzniknutých problémov. Banky, ktoré vzhľadom na charakter svojho podnikania nemôžu ukázať svoju nesolventnosť v účtovnom zmysle, môžu byť insolventné, keď dôjde k trhovému oceneniu ich aktív a pasív.

Podľa A. Shenga [6] bankový systém, ktorý vykazuje aspoň 15 % čistej hodnoty klasifikovaných úverov (po odpočítaní k nim vytvorených opravných položiek) na celkových aktívach, čelí systematickým bankovým problémom a nutne musí rátať aj s pádmi niektorých bánk. Nesolventné banky môžu skrývať svoje straty v zlom účtovníctve a pracovať aj so skrytou stratou. Takýto stav je však chybou, ktorá často vedie k neefektívnej alokácii zdrojov a prispieva k makroekonomickej nestabilite. V tomto kontexte je kritickým bodom zastavenie rastu budúcich strát. Bez rozpoznanie tohto bodu sa dá len veľmi ťažko očakávať, že účastníci reálneho a finančného sektora sa začnú správať racionálne. Ak straty zapríčinili prevažne štátne alebo so štátom spojené podniky a banky, nápravné akcie si vyžadujú zmeny v ich vlastníckej štruktúre. Privatizácia bánk pomocou zahraničného kapitálu sa v tomto probléme javí ako podstatná. Nevyhnutnou záležitosťou je aj zmena manažmentu týchto bánk, pretože manažéri, ktorí problémy spôsobili, nemôžu tieto problémy vyriešiť.

Bankový dohľad

Bankovní regulátori sú vo veľkej miere zainteresovaní na takmer všetkých doteraz spomenutých problémových okruhoch. Vo všeobecnosti prevláda plne zavádzajúci názor, že každý bankový úpadok je vlastne zlyhaním bankového dohľadu. Prvotne musí existovať chyba na strane banky, ktorá unikne pozornosti bankovému dohľadu. Čo viac sa dá k tejto situácii povedať? Ak by bol bankový dohľad taký pevný, že by eliminoval všetky riziká bankového podnikania, bankovníctvo by bolo veľmi diskriminovaným a nekonkurenčným odvetvím, čím by pravdepodobne zanikla aj jeho podstatná funkcia, poskytovať ekonomike efektívne finančné sprostredkovanie. Existuje teda veľa úvah na zamyslenie, aký prísny a intenzívny má byť bankový dohľad. Jedným z názorov je, že systém by mal z času na čas pre obnovenie efektívnosti a zvládnutie morálneho hazardu dovoliť úpadok nejakej banky.

Ďalšou dôležitou otázkou sú reálne právomoci bankových regulátorov. V prípade zníženia kapitálu banky (akcionári s rizikom investované peniaze do chodu banky) alebo jeho úplnej straty, či už v dôsledku prevádzkovej

⁵ Pre zaujímavosť treba povedať, že úroveň 8 % nie je výsledkom ekonomických analýz o optimalizácii efektívnosti využitia bankového kapitálu, ale výsledkom dohôrov a ekonomických možností niektorých vyspelých ekonomík splniť nejakú dosiahnuteľnú hranicu.

⁶ Okrem nedostatočných kapitálových požiadaviek na banky v rozvojových a transformujúcich sa krajinách toto pravidlo diskriminuje zdravé banky v štandardnom ekonomickom prostredí a jej top klientov, pričom sa tieto banky dostávajú do konkurenčnej nevýhody oproti iným finančným sprostredkovateľom, ktorí nepodliehajú takým prísny kapitálovým požiadavkám.

straty alebo výpožičiek osobám spriazneným banke, musia vlastníci za každých okolností stratiť svoje peniaze a kontrolu nad bankou. Vlastníci tým v skutočnosti a v právnom zmysle strácajú vzťah k banke a nesmie im byť nikdy dovolené riadiť banku, ktorú priviedli ku krachu. V opačnom prípade to zvyšuje pravdepodobnosť zväčšenia straty a oddialenie riešenia problémov s následným dopadom na verejný rozpočet a daňových poplatníkov. V tejto súvislosti je potrebné, aby mali dohliadacie orgány reálnu právomoc banku zlikvidovať alebo uskutočniť zmeny vo vlastníckej štruktúre a vo vrcholových manažérskych postoch.

Treba si uvedomiť, že banky a ostatní účastníci finančných trhov budú neustále meniť svoje správanie a inovovať svoje aktivity. Takisto budú testovať limity legálnosti a skúšať mieru vládnej štedrosti. Naproti tomu bankovní regulátori budú vždy objektívne o pár krokov pozadu, v snahe adaptovať svoje procedúry na posledný finančný vývoj.

Makroekonomické súvislosti

Zdravie bankového sektora odráža do veľkej miery zdravie ekonomiky, v ktorej funguje. Stabilné makroekonomické prostredie prispieva k efektívnemu rastu úspor, správnym investičným rozhodnutiam a tým aj k ekonomickému rastu. Ak ekonomika zažíva pokles, spomalenie rastu alebo iné adverzné makroekonomické šoky, bankový systém znáša dopady takéhoto negatívneho vývoja ako prvý. Vhodná makroekonomická politika by mala podporovať správne fungujúci bankový sektor hlavne v oblastiach finančnej stabilizácie, transparentnej fiskálnej politiky a podpornej menovej politiky. Finančná stabilizácia môže predstavovať pre transformujúcu sa ekonomiku prechodné problémy. Napríklad náhle zníženie inflácie môže odhaliť slabiny a mať krátkodobý negatívny dopad na bankový systém, pretože banky a ich klienti potrebujú určitý čas na prispôbenie svojej obchodnej politiky tradičnému nízko-inflačnému prostrediu. Ak zníženie miery inflácie neprinesie pokles reálnych úrokových mier, hovorí to o skrytej neefektívnosti v danej ekonomike, volajúcej po záchrane. Rast reálnych úrokových sadzieb môže byť spôsobený určitými reštrikciami v politike výmenných kurzov a v menovej politike. Ak sa menová politika kvôli problémom bankového sektora drží v určitých medziach, musí byť podporená nadmernou snahou o vhodnú fiskálnu politiku. Tieto problémy treba neodkladne riešiť, skôr ako nadobudnú väčšie rozmery. Neskoré konanie je takmer vždy spôsobované politickými tlakmi a väčšinou vedie k situácii, pri ktorej je finančná spoluzodpovednosť štátu nevyhnutná. Je dobré, ak sa straty a s nimi súvisiace náklady v rozpočte zohľadnia vopred a pred akýmkoľvek rozhodnutím o záchrane alebo reštrukturalizácii banky je zrejmé, kto a akým spôsobom ju zaplatí. Ak sa v týchto záležitostiach navyše postupuje transparentným spôsobom, dá sa predpokladať, že zo strany verejnosti bude vyvinutý väčší tlak na včasnú nápravu, čím sa zároveň zabráni rozšíreniu problémov na zvyšné banky. Pravdepodobnosť zachovania zdravia bankového systému sa zvýši.

Bankové problémy sú v podstate výsledkom slabého manažmentu, nedostatočného inštitucionálneho rámca a nevhodnej makroekonomickej politiky. Ako ukazujú

Náklady bankových kríz a objem klasifikovaných úverov

Krajina	Obdobie	Odhadované straty alebo s nimi spojené náklady v % ročného HDP	Klasifikované úvery*
Argentína	1980–82	11–55	9
	1985	...	30
Brazília	1994–96	4	9
Chile	1981–85	19	16
Kolumbia	1982–87	5	25
Mexiko	1994–95	12	11
Uruguay	1981–84	31	...
Venezuela	1980–83	...	15
	1994–95	17	...
Španielsko	1977–85	15	...
Fínsko	1991–93	8	9
Švédsko	1991–93	4	11
Nórsko	1988–92	4	9
Indonézia	1994	2	...
Thajsko	1983–97	1	15
Turecko	1982–85	3	...
Bulharsko	90. roky	14	...
Maďarsko	1995	10	...

* najvyššia dosiahnutá miera; národné definície klasifikovaných úverov sa môžu líšiť.

Zdroj: International Monetary Fund Institute for International Economics, Bank for International Settlements, Bank of England

skúsenosti z transformujúcich sa krajín, existujú spoločné problémy, ale nie spoločné riešenia. Isté je len jedno. Riešenie systematických bankových problémov musí byť súčasťou celkovej reštrukturalizačnej stratégie, zameranej na nápravu principiálnej neefektívnosti v danej ekonomike.

Použitá literatúra:

1. Enoch, Ch – Green, J. H.: Banking Soundness and Monetary Policy. IMF 1997.
2. Goldstein, M – Turner, P.: Banking Crises in Emerging Economies. BIS 1996, Economic Paper no. 46.
3. Goldstein, M.: The Case for an International Banking Standards. Institute for International Economics 1997.
4. Honohan, P.: Banking System Failures in Developing and Transition Countries. BIS 1997, Working papers no. 39.
5. Latter, T.: Causes and Management of Banking Crises. Bank of England 1997, Handbook no. 12.
6. Sheng, A.: Bank Restructuring – Lessons from the 1980s. The World Bank/IBRD 1996.

DOKUMENTÁRNE AKREDITÍVY

Ing. Milena Koreňová, Ing. Dagmar Andrášiková, Ing. Olga Karellová
Národná banka Slovenska

Akreditív je zabezpečovací nástroj platobného styku v obchodných vzťahoch, ktorý poskytuje príkazcovi aj oprávnenému väčší stupeň istoty. Služi ako platobný dokument, ktorý môže efektívne znížiť riziká platobnej neschopnosti zúčastnených strán. Vykonaáva funkciu zabezpečenia platby pre predávajúceho (exportéra) a zabezpečenie dodávky tovaru pre kupujúceho (importéra). Služi na realizáciu bezhotovostného platobného styku medzi kontraktačnými stranami. Ak banka nepožaduje od importéra okamžité finančné krytie akreditívu, vznikne avalový úver a importér si zachováva likviditu až do využitia akreditívu.

Právne normy a podstata akreditívu

V slovenskom právnom poriadku otázky súvisiace s akreditívmi upravuje zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších zmien a doplnkov, konkrétne § 682 až § 691.

Podstatou akreditívu v zmysle § 682 Obchodného zákonníka je, že „zmluvou o otvorení akreditívu sa zaväzuje banka príkazcovi, že na základe jeho žiadosti poskytne určitej osobe (oprávnenému) na účet príkazcu určité plnenie, ak oprávnený splní do určitej doby určené podmienky, a príkazca sa zaväzuje zaplatiť banke odplatu.“

Dokumentárny akreditív upravujú § 689 až § 690 Obchodného zákonníka. Ide o písomný záväzok banky, vystavený na základe žiadosti klienta banky, zaplatiť určenú peňažnú čiastku podľa stanovených akreditívnych podmienok. Podmienkou splnenia akreditívneho záväzku je predloženie predpísaných dokumentov v stanovenom termíne zo strany predávajúceho.

Z dôvodu zjednotenia praktických postupov pri používaní akreditívov v zahraničnom platobnom styku prijala Medzinárodná obchodná komora v Paríži Jednotné pravidlá a zvyklosti pre dokumentárne akreditívy (ďalej jednotné pravidlá – posledná platná revízia je z 1. 1. 1994).

Podľa jednotných pravidiel je dokumentárny akreditív akákoľvek zmluva alebo dohoda, podľa ktorej banka (vystavujúca banka), ktorá postupuje na základe žiadosti a inštrukcií zákazníka (žiadateľa) alebo v jeho mene

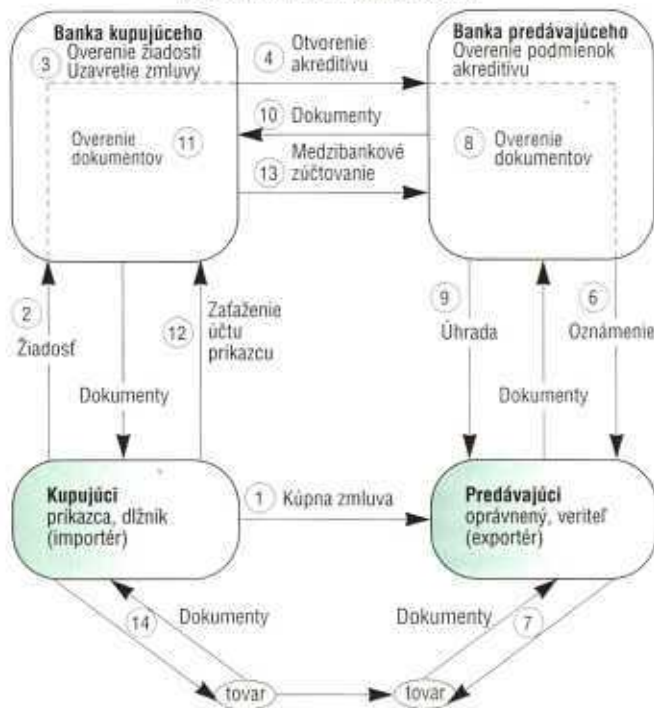
- vykoná platbu v prospech tretej strany (beneficianta) alebo na jeho rad,
- akceptuje a preplatí zmenky vystavené oprávneným (beneficientom),
- alebo zmocní inú banku, aby uskutočnila takéto platby, akceptovala alebo negociovala takéto zmenky na základe stanoveného dokumentu za predpokladu, že podmienky akreditívu sú splnené.

Účastníci dokumentárneho akreditívu

Podľa jednotných pravidiel sú účastníkmi dokumentárneho akreditívu:

1. príkazca (žiadateľ o akreditív, importér) – klient banky, ktorý žiada o otvorenie akreditívu,
2. vystavujúca banka (banka otvárajúca akreditív, akreditívna banka, banka importéra) – banka, ktorá otvára akreditív na príkaz importéra,
3. beneficiant (oprávnený, poverený, príjemca akreditívu, exportér, dodávateľ) – požaduje od príkazcu otvorenie akreditívu vo svoj prospech ako zaistenie platby,
4. banka oprávneného, ktorá môže byť v postavení
  - a) avizujúcej banky (banky, ktorá oznamuje beneficiantovi otvorenie akreditívu v jeho prospech),
  - b) potvrdzujúcej banky (banky, ktorá potvrdila akreditív),
  - c) vyplácajúcej banky (banky, ktorá po vykonanej kontrole vypláca akreditív).

Schéma akreditívnej operácie

Legenda:

Schéma otvorenia akreditívu

1. Uzavretie zmluvy, pri ktorom bol dohodnutý spôsob platenia dokumentárnym akreditívom.
2. Kupujúci (importér) požiada svoju banku o otvorenie akreditívu.

3. Overenie žiadosti o otvorenie akreditívu so súčasným overením solventnosti žiadateľa. Uzavretie zmluvy o otvorení akreditívu a viazanie prostriedkov na účte kupujúceho.
4. Otvárajúca banka zašle banke oprávneného oznámenie o otvorení akreditívu.
5. Overenie podmienok uvedených v akreditíve, najmä z hľadiska úplnosti a presnosti formulácie.
6. Oznámenie exportérovi o otvorení akreditívu v jeho prospech.

Schéma použitia akreditívu

7. Odoslanie tovaru a vyhotovenie dokumentov predpísaných v akreditíve.
8. Overenie dokumentov bankami, najmä z hľadiska dodržania lehôt predpísaných v akreditíve, úplnosti a vzájomnej súvislosti a nadväznosti predložených dokumentov.
9. Po pozitívnej kontrole dokumentov banka uhradí exportérovi sumu uvedenú v akreditíve.
10. Banka predávajúceho zašle dokumenty banke kupujúceho a zaťaží ju akreditívnou sumou vrátane poplatkov.
11. Overenie dokumentov bankou kupujúceho.
12. Otvárajúca banka zašle dokumenty importérovi a súčasne ho zaťaží akreditívnou sumou a bankovými poplatkami.
13. Medzibankové zúčtovanie.
14. Prevzatie tovaru kupujúcim.

Niektoré druhy dokumentárnych akreditívov

V zmysle jednotných pravidiel môžu byť akreditívy **odvolateľné a neodvolateľné**.

Ak údaj o odvolateľnosti alebo neodvolateľnosti chýba, akreditív sa považuje za odvolateľný.

Obchodný zákonník vychádza z preferencie neodvolateľnosti akreditívu. Podľa jednotných pravidiel predstavuje neodvolateľný akreditív jednoznačný záväzok vystavujúcej banky platiť, akceptovať zmenky alebo dokumenty predložené v rámci dokumentárneho akreditívu za predpokladu, že požadované dokumenty sú predložené vystavujúcej banke a podmienky dokumentárneho akreditívu sú splnené.

Neodvolateľný akreditív možno zmeniť alebo odvolať len po vzájomnej dohode všetkých zúčastnených strán.

Otvorenie akreditívu môže byť avizované prostredníctvom inej banky, ktorá nie je priamo viazaná záväzkom z akreditívu, ktorý neotvorila alebo nepotvrdila. Ide o **nepotvrdený akreditív**.

Ak vystavujúca banka zmocní alebo požiada inú banku, aby potvrdila neodvolateľný akreditív a táto ho potvrdí, potom dňom potvrdenia vzniká pre potvrdzujúcu banku rovnaký priamy záväzok ako pre vystavujúcu banku. Ide o **potvrdený akreditív**.

Kryté a nekryté akreditívy sa vyznačujú záväzným vzťahom medzi otvárajúcou a výplatnou bankou. Pri krytých akreditívoch dochádza k úhrade, resp. viazaniu príslušnej sumy v banke príkazcu súčasne s ich otvorením. Pri nekrytých akreditívoch prichádza k úhrade po predložení akreditívnych dokladov, teda v období realizácie úhrady.

Prevoditeľný dokumentárny akreditív umožňuje rozčlenenie celkovej akreditívnej sumy na viacerých beneficentov

(zvyčajne subdodávateľov hlavného beneficenta). Prevoditeľný akreditív je použiteľný jednorazovo podľa dohodnutých akreditívnych podmienok a slúži ako forma financovania pre subdodávateľov exportéra.

Stand-by akreditív neslúži ako platobný nástroj pre dodávku tovaru alebo služieb, ale nahrádza (najmä v USA) bankovú záruku, zabezpečujúcu správne uskutočnenie kontraktu. Beneficientom takéhoto akreditívu nie je predávajúci, ale kupujúci.

Remburzný akreditív sa využíva v prípadoch, keď banka na základe príkazu prikazujúcej banky namiesto hotovostného platenia akceptuje zmenku vystavenú na ňu beneficentom. Zmenka znie na hodnotu dokladov a dohodnutý termín splatnosti, pričom sa uhrádza v rámci akceptačného úveru poskytnutého banke príkazcu poverenou bankou. Beneficient môže akceptovanú zmenku od poverenej banky eskontovať u iných bánk, pričom bankové výdavky a prípadné diskontné úroky sú vecou vopred uzatvorenej dohody medzi dovozcom a vývozcom. Predpokladom tohto akreditívu je dohodnutie akceptačného úveru.

Podľa povahy obchodného prípadu je možné vystaviť **revolvingový dokumentárny akreditív**. Využíva sa najmä vtedy, ak ide v priebehu dlhšieho časového obdobia o opakované dodávky pri zachovaní rovnakých podmienok. Obnovuje sa po každom čerpaní úhrad na pôvodnú čiastku na základe akreditívnych podmienok bez toho, aby sa vyžadovali samostatné zmeny v dokumentárnom akreditíve. Kumulatívny revolvingový dokumentárny akreditív umožňuje nedočerpanú čiastku z jedného obdobia preniesť a čerpať v nasledujúcom období.

Dokumentárny akreditív s červenou alebo zelenou doložkou umožňuje beneficentovi čerpať finančnú čiastku (zálohu) ešte pred vývozom tovaru. Záloha nie je viazaná na dodanie zásielky alebo listín. Konečná suma sa po skončení kontraktu v konečnom zúčtovaní zníži o vyplatenú čiastku.

Okrem uvedených typov je mnoho ďalších špecifických dokumentárnych akreditívov.

Podsúvahové účty, na ktorých sa účtujú pohľadávky a záväzky z akreditívov v zmysle opatrenia MF SR č. 65/355/1996, ktorým sa ustanovuje účtovná osnova a postupy účtovania pre banky v znení neskorších zmien a doplnkov

Účtová trieda 9 – Podsúvahové účty

934 – Poskytnuté záruky z akreditívov

Účtuje tu banka príkazcu (resp. banka potvrdzujúca akreditív) otvárajúca akreditív o poskytnutých zárukách z otvorenia akreditívu, ako aj o poskytnutých potvrdeniach záruk z otvorenia akreditívov (§ 682 až § 691 Obchodného zákonníka). Zostatok účtu je aktívny.

Neúčtuje sa tu o avizovaných akreditívoch a o krytých akreditívoch. Krytím akreditívu sa rozumie blokácia prostriedkov na účte klienta (SYU 221) alebo prevod z účtu klienta (SYU 271), prípadne prísľuby na poskytnutie úveru klientom, ktoré sa účtujú na účte 932, alebo priame poskytnutie úveru (účtová skupina 21).

Analytická evidencia sa vedie osobitne podľa poskytnu-

tých záruk a poskytnutých potvrdení záruk z otvorenia akreditívov a ďalej v členení na odvolateľné a neodvolateľné akreditívov.

936 – Prijaté záruky z akreditívov

Na tomto účte účtuje banka v prípade, že je príkazcom, prijaté záruky z otvorenia akreditívov, ako aj o prijatých potvrdeniach záruk z otvorených akreditívov potvrdené v prospech banky v prípade, ak je banka oprávneným (§ 682 až § 691 Obchodného zákonníka). Zostatok účtu je pasívny.

Analytická evidencia sa vedie osobitne podľa prijatých záruk a prijatých potvrdení záruk z otvorenia akreditívov a ďalej v členení na odvolateľné a neodvolateľné akreditívov.

ÚČTOVANIE OTVORENIA AKREDITÍVU

1. Účtovanie nepotvrdeného dokumentárneho akreditívu otvárajúcou bankou:

Príklad 1

121 – Účty v emisných bankách		219 – Ostatné pohľadávky voči klientom	
zostatok	3. 1 000,-	3. 1 000,-	2a. 1 000,-

221 – Bežné účty klientov		712 – Výnosy z operácií s klientami	
2. 1 100,-	zostatok	2b. 100,-	

934 – Poskytnuté záruky z akreditívov		999 – Evidenčné účty	
1. 1 000,-	4. 1 000,-	4. 1 000,-	1. 1 000,-

Legenda:

- Nadobudnutie platnosti zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu na 1 000 Sk medzi klientom (prikazcom) a otvárajúcou bankou – účtovanie v podsúvahe.
- Avízo dokumentárneho akreditívu avizujúcou bankou.
- Klient platí podľa zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu otvárajúcej banke:
  - sumu akreditívu 1 000 Sk,
  - poplatky 100 Sk.
- Po dodaní dokumentov otvárajúca banka platí 1 000 Sk avizujúcej banke.
- Odúčtovanie uhradeného akreditívu z podsúvahy.

Príklad 2

121 – Účty v emisných bankách		212 – Úvery na obchodné pohľadávky	
zostatok	2. 6 000,-	2. 6 000,-	4a. 6 000,-

221 – Bežné účty klientov		712 – Výnosy z operácií s klientami	
4. 6 100,-	zostatok	4b. 100,-	

934 – Poskytnuté záruky z akreditívov		999 – Evidenčné účty	
1. 6 000,-	3. 6 000,-	3. 6 000,-	1. 6 000,-

Legenda:

- Nadobudnutie platnosti zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu na 6 000 Sk medzi klientom (prikazcom) a otvárajúcou bankou – účtovanie v podsúvahe.
- Avízo dokumentárneho akreditívu avizujúcou bankou.

- Po dodaní dokumentov otvárajúca banka platí 6 000 Sk avizujúcej banke a tým otvárajúca banka poskytne úver 6 000 Sk klientovi.
- Odúčtovanie uhradeného akreditívu z podsúvahy.
- Klient platí podľa zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu 6 100 Sk otvárajúcej banke:
  - splátku úveru 6 000 Sk,
  - úroky 100 Sk.

2. Účtovanie nepotvrdeného dokumentárneho akreditívu avizujúcou bankou:

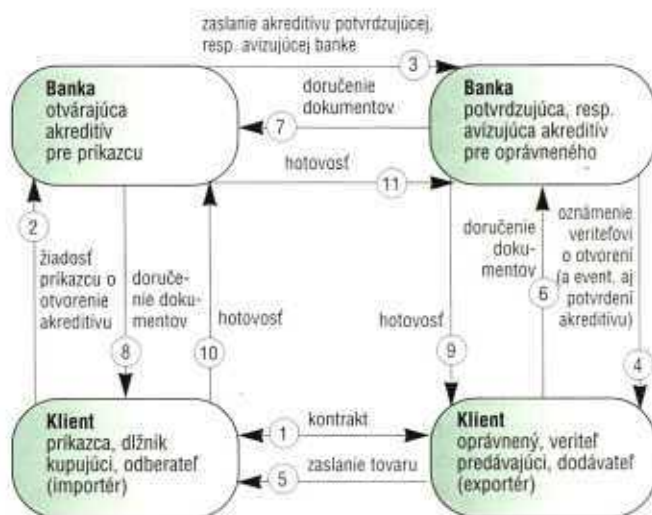
121 – Účty v emisných bankách		221 – Bežné účty klientov	
zostatok	1. 6 000,-	zostatok	1. 6 000,-

Legenda:

- Avízo dokumentárneho akreditívu avizujúcou bankou.
- Po dodaní dokumentov otvárajúca banka platí 6 000 Sk avizujúcej banke a avizujúca banka platí 6 000 Sk veriteľovi.

Potvrdený dokumentárny akreditív medzi bankou a klientom

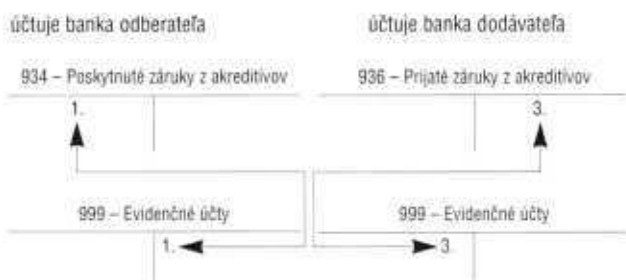
Schéma dokumentárneho akreditívu

Prikazca (odberateľ)
Vystavujúca banka

Oprávnený (dodávateľ)
Avizujúca/potvrdzujúca banka

a) Vzťah banky a klienta

Prikazca (odberateľ)
Vystavujúca banka

Oprávnený (dodávateľ)
Avizujúca/potvrdzujúca banka

b) Vzťah medzi otvárajúcou a potvrdzujúcou bankou

ÚČTOVANIE POTVRDENÉHO DOKUMENTÁRNEHO AKREDITÍVU

1. Účtovanie potvrdeného dokumentárneho akreditívu otvárajúcou bankou:

Príklad 1

121 – Účty v emisných bankách		219 – Ostatné pohľadávky voči klientom	
zostatok	3. 1 000,-	3. 1 000,-	5a. 1 000,-
221 – Bežné účty klientov		712 – Výnosy z operácií s klientami	
5. 1 100,-	zostatok	5b. 100,-	
915 – Ostatné záväzky zo záruk voči bankám		999 – Evidenčné účty	
6. 1 000,-	2. 1 000,-	2. 1 000,-	6. 1 000,-
934 – Poskytnuté záruky z akreditívov		999 – Evidenčné účty	
1. 1 000,-	4. 1 000,-	4. 1 000,-	1. 1 000,-

Legenda:

- Nadobudnutie platnosti zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu na 1 000 Sk medzi klientom (prikazcom) a otvárajúcou bankou – účtovanie v podsúvahe.
- Prijatie potvrdeného dokumentárneho akreditívu potvrdzujúcou bankou – účtovanie v podsúvahe.
- Po dodaní dokumentov otvárajúca banka platí 1 000 Sk potvrdzujúcej banke.
- Odúčtovanie uhradeného dokumentárneho akreditívu z podsúvahy.
- Klient platí podľa zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu 1 100 Sk otvárajúcej banke:
  - suma akreditívu 1 000 Sk,
  - poplatky 100 Sk.
- Odúčtovanie uhradeného dokumentárneho akreditívu z podsúvahy.

Príklad 2

121 – Účty v emisných bankách		212 – Úvery na obchodné pohľadávky	
zostatok	3. 6 000,-	3. 6 000,-	5a. 6 000,-
221 – Bežné účty klientov		712 – Výnosy z operácií s klientami	
5. 6 100,-	zostatok	5b. 100,-	
915 – Ostatné záväzky zo záruk voči bankám		934 – Poskytnuté záruky z akreditívov	
6. 6 000,-	2. 6 000,-	1. 6 000,-	4. 6 000,-
999 – Evidenčné účty		999 – Evidenčné účty	
2. 6 000,-	6. 1 000,-	4. 6 000,-	1. 6 000,-

Legenda:

- Nadobudnutie platnosti zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu na 6 000 Sk medzi klientom (prikazcom) a otvárajúcou bankou – účtovanie v podsúvahe.
- Prijatie potvrdeného dokumentárneho akreditívu potvrdzujúcou bankou – účtovanie v podsúvahe.
- Po dodaní dokumentov otvárajúca banka platí 6 000 Sk potvrdzujúcej banke a tým otvárajúca banka poskytuje úver klientovi 6 000 Sk.
- Odúčtovanie uhradeného dokumentárneho akreditívu z podsúvahy.
- Klient platí podľa zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu 6 100 Sk otvárajúcej banke:
  - splátku úveru 6 000 Sk,
  - úrok 100 Sk.
- Odúčtovanie uhradeného dokumentárneho akreditívu z podsúvahy.

2. Účtovanie potvrdeného dokumentárneho akreditívu potvrdzujúcou bankou:

121 – Účty v emisných bankách		221 – Bežné účty klientov	
zostatok	3. 6 000,-	zostatok	3. 6 000,-
913 – Ostatné záväzky zo záruk voči bankám		936 – Prijaté záruky z akreditívov	
2. 6 000,-	4. 6 000,-	5. 6 000,-	1. 6 000,-
999/AE – Evidenčné účty		999/AE – Evidenčné účty	
4. 6 000,-	2. 6 000,-	1. 6 000,-	5. 6 000,-

Legenda:

- Nadobudnutie platnosti zmluvy o otvorení dokumentárneho akreditívu na 6 000 Sk medzi klientom (prikazcom) a otvárajúcou bankou – účtovanie v podsúvahe.
- Potvrdenie dokumentárneho akreditívu potvrdzujúcou bankou – účtovanie v podsúvahe.
- Po prijatej úhrade od otvárajúcej banky potvrdzujúca banka platí 6 000 Sk klientovi (oprávnenému).
- Odúčtovanie uhradeného dokumentárneho akreditívu z podsúvahy.
- Odúčtovanie uhradeného dokumentárneho akreditívu z podsúvahy.

SYSTÉM OCHRANY BANKOVÝCH VKLADOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

**Ing. Milan Horváth, predseda Prezídia
Fond ochrany vkladov**

V priebehu posledných 15 rokov viac ako tri štvrtiny členských štátov Medzinárodného menového fondu boli postavené pred situáciu riešiť finančné krízy a bankové úpadky vo vlastných krajinách. Tieto problémy v bankovom sektore viedli väčšinu krajín k tomu, aby zväzili zavedenie systému poistenia depozit v bankách ako jeden z atribútov ochrany finančných systémov pred tlakom na likvidáciu bánk.

Systém ochrany vkladov vníma väčšina krajín ako jeden z mnohých ochranných nástrojov finančného trhu, ktoré zabezpečujú vkladateľov pred rizikom strát ich vkladov v bankách alebo toto riziko aspoň zmierňujú. Medzi tieto nástroje patrí predovšetkým centrálny dohľad nad činnosťou bánk, politika udeľovania a odoberania bankových licencií, štátny dozor nad činnosťou finančných inštitúcií, komisia či dozor nad kapitálovým trhom a v neposlednom rade i kontrolná činnosť akcionárov bánk nad činnosťou manažmentu týchto bánk. Špecifickú časť v systéme ochrany finančných systémov tvorí postavenie centrálnych bánk a postavenie štátu ako inštitúcií zabezpečujúcich finančné výpomoci krachujúcim bankám v postavení posledného veriteľa.

Zavedenie systému ochrany vkladov v Slovenskej republike

V záujme zabezpečenia ochrany finančných prostriedkov občanov uložených vo všetkých bankách a pobočkách zahraničných bánk na Slovensku bol zákonom NR SR č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov zriadený s účinnosťou od 1. júla 1996 Fond ochrany vkladov (ďalej Fond). Vznik Fondu bol prirodzenou a očakávanou reakciou na nové podmienky, v ktorých sa od roku 1990 formovala dvojúrovňová banková sústava na Slovensku.

Funkcia systému ochrany vkladov v SR spočíva vo výplate náhrady za nedostupné vklady vkladateľom banky v prípade, že banka v dôsledku vlastnej finančnej situácie nebude schopná vyplatiť svojim vkladateľom splatné vklady na požiadanie. Maximálny limit pre vyplácanie náhrad a rozsah produktov, ktoré spadajú pod systém ochrany vkladov určuje zákon. Ochrana sa týka len neanonymných vkladov fyzických osôb a chránené sú vklady do výšky 30-násobku a u stavebných sporiteľní 60-násobku priemernej mesačnej mzdy za predchádzajúci kalendárny rok. Systém ochrany vkladov v Slovenskej republike chráni vkladateľov vo všetkých bankách a pobočkách zahraničných bánk rovnako a tak, aby ochrane podliehal čo najširší okruh takzvaných priemerných vkladateľov. Do systému nie sú začlenené vklady na účtoch podnikateľských subjektov, verejne

obchodovateľné cenné papiere a rôzne druhy vkladových listov bánk, ktoré sú vystavené na doručiteľa.

Významným termínom v pôsobení systému ochrany vkladov bolo ukončenie štátnej záruky za vklady v troch bankách (Slovenská sporiteľňa, a. s., VÚB, a. s., IRB, a. s.) k 31. 12. 1997, čím sa vytvoril rovnovážny a rovnoprávny stav v ochrane vkladov klientov všetkých bánk, ktoré pôsobia na slovenskom bankovom trhu.

Tvorba zdrojov Fondu ochrany vkladov

Finančné zdroje na prípadné vyplácanie náhrad za vklady sa vo Fonde akumulujú z finančných príspevkov bánk, účastníkov systému ochrany vkladov. V SR sa účastníkom systému stáva každá banka, ktorá prijíma vklady od fyzických osôb. Zdroje sa tvoria zo vstupných príspevkov bánk (vstupný príspevok vo výške 100 mil. Sk uhradila i Národná banka Slovenska), ročných príspevkov bánk uhrádzaných v štvrtročných intervaloch i z mimoriadnych príspevkov, ktoré banky hradia v mimoriadnych situáciách, keď zdroje Fondu nestačia na vyplatenie. V prípade nedostatku vlastných zdrojov si Fond môže vypožičať finančné prostriedky od NBS, príp. aj od iných bánk po súhlase NBS. Ďalší nezanedbateľný zdroj Fondu predstavujú úrokové výnosy z investícií do nákupu štátnych cenných papierov.

Orgány Fondu prijali stratégiu postupného naplňovania Fondu ochrany vkladov v maximálnej možnej miere; ako to umožňuje zákon. V súlade so stratégiou naplňovania Fondu finančnými zdrojmi stanovili na roky 1996, 1997 a 1998 výšku ročného príspevku na 0,3 % z priemerného stavu neanonymných vkladov. K naplňovaniu Fondu prispieva i realizácia jeho finančnej politiky, ktorá sleduje maximalizáciu zhodnotenia zdrojov na finančnom trhu v medziach, ktoré umožňuje zákon o ochrane vkladov.

Podiel vkladov podliehajúcich ochrane v zmysle zákona k celkovému objemu vkladov fyzických osôb bol k 31. 3. 1998 70,4 %, pričom podiel vkladov fyzických osôb na celkových vkladoch bánk predstavoval približne 62 %. Znamená to, že z celkového objemu vkladov v bankovom sektore je chránených asi 43 %. Podiel stavu vkladov fyzických osôb na celkových vkladoch sa v posledných rokoch stabilizoval na úrovni 57–60 % a k 31. 3. 1998 je ich objem na úrovni 276,1 mld. Sk, pričom vklady v bankovom sektore k tomuto termínu boli v objeme 444,5 mld. Sk.

Postupný nárast podielu chránených vkladov na vkladoch fyzických osôb je priebežne zaznamenávaný od samého začiatku účinnosti zákona o ochrane vkladov. Kým v roku 1996 predstavoval asi 35 %-ný podiel, k 31. 3. 1998 aj pod vplyvom ukončenia štátnej záruky za vklady v troch spomi-

ných bankách narástol podiel chránených vkladov na vkladoch fyzických osôb na 70 % (194,4 mld. Sk) a je predpoklad, že sa tento podiel v priebehu tohto a nasledujúceho roku ešte zvýši a stabilizuje na úrovni okolo 75–80 %.

Nárast podielu chránených vkladov v bankovom sektore znamená zvyšovanie príspevkov do Fondu ochrany vkladov. V súvislosti s akumuláciou zdrojov vo Fonde a na druhej strane so zvyšovaním objemu vkladov, ktoré podliehajú ochrane vkladov vzniká otázka, aký objem zdrojov v systéme ochrany je potrebný na zabezpečenie dostatočnej ochrany vkladateľov pred prípadnými krachmi bánk. Pre stanovenie hranice, pri ktorej je možné považovať systém za dostatočne bezpečný, je potrebné brať do úvahy niekoľko faktorov:

- minimálna úroveň ochrany vkladov by nemala v záujme ochrany vkladateľa a stability finančného systému ponechávať príliš veľký podiel vkladov bez ochrany. Na druhej strane príliš vysoká úroveň ochrany vkladov by mohla mať v určitých prípadoch účinok podpory nerozumného riadenia bánk cestou rizikovejších operácií manažmentu bánk,
- ukončenie reštrukturalizácie nekvalitného úverového portfólia bánk,
- úroveň stability bankového systému,
- disciplinované správanie sa všetkých účastníkov v bankovom systéme, počnúc drobnými a veľkými vkladateľmi cez veľkých klientov čerpajúcich bankové úvery, bankových manažérov a končiac ekonomickými a politickými činiteľmi.

V krajinách s rozvinutým a dobre fungujúcim bankovým systémom sa za dostatočné pokrytie chránených vkladov v bankovom sektore považuje zhruba 1–1,5 %-né pokrytie zdrojmi systému ochrany vkladov. Štandard krajín, v ktorých v rámci ekonomicko-spoločenskej transformácie prebieha reštrukturalizácia bankových systémov sa preto musí odvíjať od týchto limitov.

Účastníci systému ochrany vkladov

Dva roky existencie Fondu ochrany vkladov možno charakterizovať ako obdobie postupného dobudovania organizačných štruktúr, ako aj vytyčovania a súčasného naplňania jeho hlavných strategických zámerov.

Najvyšším orgánom Fondu je Rada Fondu ochrany vkladov, ktorá je zložená zo zástupcov Národnej banky Slovenska, Ministerstva financií SR a zástupcov komerčných bánk. Výkonným a štatutárnym orgánom je Prezídium Fondu ochrany vkladov, ktorého piati členovia sú zároveň jedinými zamestnancami Úradu Fondu ochrany vkladov. Kontrolu nad činnosťou orgánov Fondu vykonáva Dozorná rada Fondu ochrany vkladov, v ktorej sú tiež zástupcovia NBS, Ministerstva financií SR a zástupcovia komerčných bánk.

Základným predpokladom bezproblémového naplňovania zdrojov Fondu je spolupráca s účastníkmi systému ochrany – komerčnými bankami. Od nadobudnutia účinnosti zákona o ochrane vkladov prispievalo do Fondu 28 bánk. Po ukončení činnosti COOP banky, a. s., Brno, pobočky Bratislava, odkúpení českých pobočiek Ekoagrobanky, a. s., Ústí nad Labem, pobočky Piešťany, Agrobanky, a. s., Praha, pobočky Banská Bystrica a Banky Haná, a. s., Prostějov, pobočky

Nitra, je v súčasnosti účastníkom systému ochrany vkladov 26 bánk. Credit Lyonnais Bank Slovakia, a. s., Slovenská záručná a rozvojová banka, š. p. ú., a Konsolidačná banka, š. p. ú., nie sú účastníkmi systému, keďže neprijímajú vklady fyzických osôb.

Jednou z prvých úloh Fondu bolo zabezpečenie komunikácie Fondu so všetkými bankami pri úhradách príspevkov. V spolupráci s útvarmi bankového dohľadu a štatistiky NBS bola zavedená metodika stanovenia základne pre výpočet štvrtročných príspevkov a systém kontroly prispievania do Fondu, štatistické hlásenia bánk o anonymných a neanonymných vkladoch na dekadnej báze pre potreby NBS i štatistické hlásenia pre potreby Fondu.

Jednou z najdôležitejších úloh, ktoré Fond riešil, bolo vypracovanie systému technického zabezpečenia vyplácania náhrad za nedostupné vklady.

Záver

Dva roky činnosti Fondu ochrany vkladov znamenali polozenie základov pre vybudovanie funkčného systému ochrany bankových depozít v zmysle smerov a potrieb, ktoré sú pre krajiny vyspelého spoločenstva stanovené v Smernici č. 94/19 Európskeho parlamentu a Rady z 30. mája 1994 o systémoch ochrany vkladov.

Už pri tvorbe zákona o ochrane vkladov sa jednotlivé časti zákona pripravovali tak, aby harmonizovali s touto smernicou a aby bol systém kompatibilný so systémami krajín EÚ, predovšetkým v častiach o povinnom členstve bánk v systéme, účasti zahraničných pobočiek bánk v domácom systéme, spôsobe tvorby zdrojov, štruktúrou orgánov ako aj povinnosťou okamžitého zabezpečenia zdrojov v systéme na vyplatenia náhrad klientom za nedostupné vklady.

Pre vstup SR do EÚ je v oblasti ochrany vkladateľov potrebné zabezpečiť i ďalšie limity vyplývajúce z uvedenej smernice. Ide o minimálnu výšku ochrany vkladov jedného vkladateľa v jednej banke, ktorá je pre všetky krajiny – členov aj uchádzačov o členstvo – stanovená na 20 000 ECU, a rozsah produktov, ktoré podliehajú ochrane.

Možno konštatovať, že systém 30-násobku priemernej mesačnej mzdy ako limit pre vyplatenie náhrady za nedostupný vklad je vhodný pre postupné približovanie sa k hranici 20 000 ECU. V roku 1998 je limit pre náhradu za vklad pre banku 276 780 Sk a pre stavebné sporiteľne 553 560 Sk, čo znamená, že ochrana je na úrovni asi 36 % u bánk a 72 % u stavebných sporiteľní z maximálneho limitu v krajinách EÚ a jeho naplnenie sa bude z roka na rok približovať v závislosti od rastu priemernej mesačnej mzdy v SR.

Rozširovanie produktov nad rámec vkladov fyzických osôb bude závisieť od postupnej tvorby dostatočných zdrojov v systéme ochrany vkladov na Slovensku. V súčasnosti sú vlastnými zdrojmi Fondu kryté vklady, ktoré podliehajú ochrane, na úrovni približne 0,41 %. Pre dosiahnutie bezpečného pokrytia vkladov na úroveň, ktorá je vo vyspelých krajinách považovaná za dostatočnú, je preto nevyhnutné zabezpečiť v najbližších rokoch naplnenie zdrojov Fondu v maximálnej možnej miere, ktorú umožňuje zákon o ochrane vkladov formou pravidelných štvrtročných príspevkov bánk za účinnej spolupráce všetkých zainteresovaných strán, komerčných bánk, Fondu ochrany vkladov, Národnej banky Slovenska a Ministerstva financií SR.

BULHARSKÁ REPUBLIKA

Čiernomorský štát na Balkánskom polostrove s rozlohou 110 912 km², počet obyvateľov 8 903 000, hlavné mesto Sofia. Bulharsko je členom OSN. Úradný jazyk je bulharčina, používa sa aj macedónsky a turecký jazyk. Náboženstvo: pravoslávne (80 %), sunnitský islam (8 %)

Štátne zriadenie

Národné zhromaždenie má 240 členov, ktorí sú volení podľa systému pomerného zastúpenia každých päť rokov. Prezident, volený priamo, vymenúva predsedu vlády, ktorý vyberá členov vlády.

Prírodné podmienky

Od východu na západ cez stredné Bulharsko sa tiahne pohorie Balkán (Stará planina). Nízko ležiace kopce sa smerom na sever k Dunaju zvažujú. Smerom na juh oddeľuje pás nižiny pohorie Balkán od vysokého rozčleneného masívu Rila s najvyšším vrchom Bulharska – Musalou (2925 m). Podnebie je kontinentálne, na severe prevládajú teplé letá a studené zimy, na juhovýchode je skôr stredomorské.

Hospodárstvo

Krajina má úrodnú pôdu, ale málo ostatných prírodných zdrojov. Bulharské hospodárstvo sa vyznačuje silnou poľnohospodárskou základňou, ktorá je zameraná na obilniny (pšenica, kukurica, jačmeň), ovocie (hrozno) a čoraz väčšími na tabak. Poľnohospodárske výrobky sú základom potravinárskeho, vinárskeho a tabakového priemyslu. K ďalším dôležitým odvetviam patrí strojárstvo, chemický priemysel a výroba hnojív.

Menové informácie

Menová jednotka: 1 lev (leva) = 100 stotiniiek. ISO kód – BGL. Adresa centrálnej banky: Bulgarian National Bank; Alexander Battenberg Sq. 1, 1000 Sofia, Bulgaria.

História a súčasnosť meny

Najstaršie známe mince z bulharského územia sú grécke strieborné mince, ktoré razili trácke a macedónske kmene okolo 5. stor. pred n.l. Prvé skutočne bulharské mince boli bronzové a strieborné razby gréckych kolónií Apollonia Pontica (Sozopol) a Mesembria (Nesebar) na čiernomorskom pobreží. Od 3. stor. pred n. l. sa začali raziť mince v Odessuse (Varna). Okrem gréckych mincí obiehali na území dnešného Bulharska napodobneniny drachiem Alexandra III. Macedónskeho, tetradrachiem z Thasosu, ktoré razili miestne trácke kmene. Od polovice 1. stor. pred n. l. sa najdôležitejšou mincou stal rímsky denár. V r. 146 Rimania obsadili susednú Macedóniu, za vlády Augusta boli severné časti Bulharska pripojené do rímskej provincie Moesie. V obehu sa objavili bronzové, strieborné a zlaté cisárske mince. Až do polovice 3. stor. pracovali viaceré miestne mincovne (napr. Deultum – Develt, Nicopoli – Nikopol, Philippopolis – Plovdiv), kde sa razili drobné bronzové mince. Na začiatku 4. stor. pracovala mincovňa v Serdici (Sofia), väčšina mincí sa však dodávala zo susedného Grécka, Turecka a Juhoslávie. Po rozpade 1. bulharskej ríše územie bolo do konca 12. stor. súčasťou Byzantskej ríše. Na začiatku 13. stor. začali mince raziť cári 2. bulharskej ríše, pravdepodobne Boril

a Asen II. Boli to medené mince v byzantskom štýle, ďalej strieborné mince napodobňujúce benátske grossi. Počas rozpadu ríše razil vlastné mince Ivan Stratimír, vládnucci vo Vidine, a Ivan Šišman z Trnova. V r. 1393 obsadili územie Turci a Bulharsko bolo súčasťou Osmanskej ríše až do neskorého 19. stor. V tomto časovom období sa používali turecké mince. Princ Alexander I. dal raziť prvé bulharské mince v r. 1881 v dodnes zachovanom systéme 1 leva = 100 stotiniiek. Mince v rôznych nomináloch (od 5 stotiniiek po 5 leva) zobrazovali bulharský štátny znak a portrét princa. Neskôr sa razili aj zlaté mince (10, 20 a 100 leva). Za vlády Borisa III. boli razby mincí z drahých kovov nahradené mincami z bežných kovov. Počas 2. sv. vojny sa razili železné mince 1, 2, a 5 leva. Po r. 1951 bol zavedený nový výtvarný štýl na bulharských minciach. Prvé bulharské bankovky vydané Bulharskou národnou bankou, znejúce na 5, 10, 20, 50 a 100 zlatých leva, boli vytlačené v St. Peterburgu (Rusko) a dané do obehu v r. 1885–1890. Súčasne boli vydané bankovky v nominálnych hodnotách 5, 10 a 50 strieborných leva. Vo vydávaní týchto nominálov sa pokračovalo aj v nasledujúcich rokoch. Tieto bankovky sa vyznačujú ornamentálnymi motívmi a gilošovými plochami. Bankovky vydávané po 1. sv. vojne zobrazovali okrem veľkého štátneho znaku napr. aj portrét kráľa Borisa III. Zvýšili sa aj nominálne hodnoty, až po 5000 leva. V r. 1942–1945 boli dané do obehu poukážky (1000 až 50000 leva). Bankovky zo socialistického obdobia Bulharska zobrazovali portrét G. Dimitrova, ale aj poľnohospodárske scény a priemyselné objekty. Po r. 1991 boli dané do obehu bankovky s novými motívmi.

Bankovka s nominálnou hodnotou 20 leva (119 x 59 mm). Na líčnej strane bankovky je portrét Desislavy z obdobia 2. bulharskej ríše. Na rubovej strane je zobrazený kostol v Bojane.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 leva (125 x 62). Na líčnej strane bankovky je portrét učiteľa, vydavateľa, zakladateľa tlačiarne, člena Bulharskej akadémie vied Christa G. Danova (1828–1911). Na rubovej strane je zobrazený tlačiarenský stroj z 19. stor.

Bankovka s nominálnou hodnotou 100 leva (131 x 65). Na líčnej strane bankovky je portrét maliara Zachara Zografa (1810–1850), v pozadí je zobrazený Rílsky kláštor. Na rubovej strane je zobrazená freska Koleso života z kláštora Preobraženskij.

Bankovka s nominálnou hodnotou 200 leva (137 x 68). Na líčnej strane bankovky je portrét básnika, spisovateľa, publicistu Ivana Vazova (1850–1921). Na rubovej strane je zobrazená lýra s vavrínovým vencem.

Bankovka s nominálnou hodnotou 500 leva (143 x 71) Na líčnej strane bankovky je portrét hudobného skladateľa Dobre Christova (1875–1941). Na rubovej strane je zobrazená budova Opery vo Varne a tri letiace čajky.

Bankovka s nominálnou hodnotou 1000 leva (149 x 74) Na líčnej strane bankovky je portrét vodcu bulharského zápasu za slobodu Vasilija Levského (1837–1873), v pozadí je alegória Slobodné Bulharsko. Na rubovej strane je zobrazený pamätník V. Levského v Sofii.

Bankovka s nominálnou hodnotou 2000 leva (155 x 77). Na líčnej strane bankovky je portrét staviteľa Nicolu Ficheva (1800–1881). Na rubovej strane je zobrazená južná fasáda ortodoxného chrámu sv. Trojice vo Svištove a most cez rieku Jantra v meste Byala.

Bankovka s nominálnou hodnotou 5000 leva (161 x 80)

Na líčnej strane bankovky je portrét jedného z vodcov Aprílového povstania, spisovateľa, novinára Zachara Stojanova (1851–1889). Na rubovej strane je zobrazený fragment z vyhlásenia povstania bulharského národa z r. 1885, časti pamätníka v Plovdive.

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 000 leva (167 x 80). Na líčnej strane bankovky je portrét maliara Vladimíra Dimitrova (1882–1960), v pozadí je zobrazená budova Národnej akadémie umení. Na rubovej strane je fragment z obrazu Bulharská Madona, fragmenty z kresieb zachytávajúcích život roľníkov.

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 000 leva (112 x 62). Na líčnej strane bankovky je portrét vedca, encyklopedistu Petra Beróna (1799–1871), v pozadí je zobrazená titulná strana jeho diela. Na rubovej strane je vyobrazený teleskop a astronomické načrty dr. Beróna.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 000 leva (120 x 66). Na líčnej strane bankovky sú sochy sv. Cyrila a sv. Metoda, v pozadí je kompozícia z písmen starej bulharskej cyriliky a glagoliky. Na rubovej strane sú zobrazené architektonické pamiatky zo starých bulharských hlavných miest Plisky a Preslavy.

RUMUNSKO

Čiernomorský štát na Balkánskom polostrove s rozlohou 237 500 km², počet obyvateľov 23 434 000, hlavné mesto Bukurešť. Rumunsko je členom OSN. Úradný jazyk je rumunský, používa sa aj maďarský a nemecký jazyk. Náboženstvo: pravoslávne (66 %), rímskokatolícke.

Štátne zriadenie

Prezident sa volí na päť rokov. Národné zhromaždenie s 387 členmi a senát so 119 členmi sa volia priamo podľa upraveného systému pomerného zastúpenia na 30 mesiacov. Prezident menuje predsedu vlády, ktorý potom vymenúva radu ministrov.

Prírodné podmienky

Cez severnú, východnú a strednú časť územia Rumunska prechádzajú pásma pohoria Karpát. Najvyšším vrchom je Moldoveanu (2544 m). Na západ od Karpát leží Transylvánska vysočina a časť Veľkej uhorskej nížiny, na ju-

hu sa končí Valašská nížina dunajskou delťou pri Čiernom mori. Podnebie v Rumunsku charakterizujú studené, na sneh bohaté zimy a horúce letá. Zrážok je v nížinách pomerne málo, v Karpatoch viac.

Hospodárstvo

Ťažobný, hutnícky, strojársky a chemický priemysel zamestnáva takmer 40 % ekonomicky činného obyvateľstva. Krajina má zásoby ropy a zemného plynu. Rozsiahle lesy zásobujú drevársky a nábytkársky priemysel. K dôležitým poľnohospodárskym plodinám patrí kukurica, cukrová repa, pšenica, zemiaky a hrozno na víno.

Menové informácie

Menová jednotka: 1 leu (lei) = 100 bani. ISO kód – ROL.
Adresa centrálnej banky: Banca Nationala a Romaniei, B. Lipsicani 25, Bucuresti, Romania.

História a súčasnosť meny

Dnešné Rumunsko vzniklo ako výsledok samostatného vývoja niekoľkých väčších historických oblastí: Valaška (na juhu), Sedmohradska (na severozápade) a Moldavska, resp. Bukoviny a Besarábie (na severovýchode). Najstaršie známe obyvateľstvo Rumunska tvorili trácke kmene (najmä Dákovia). Preto aj mincovníctvo v antických dobách na dnešnom území Rumunska bolo veľmi bohaté a pestré – mince razili Gréci, Kelti, ako aj miestne kmene Geatov a Dákov. Najstaršie mince pochádzajú z 5.–4. stor. pred n. l., ktoré vyrazili v gréckej kolónii Istrus (Histria). Ich motív je veľmi zaujímavý: zobrazujú dve spojené ľudské hlavy, jedna smeruje hore a druhá dole. Ďalšie grécke kolónie, ktoré razili mince, boli Callatis (Mangalia) a Tomis (Constanta). V 4.–2. stor. pred n. l. sa tu okrem strieborných mincí razili aj drobné bronzové mince. Vo vnútrozemí Kelti razili grécke napodobneniny (tetradrachmy Filipa II. Macedónskeho). V 2.–1. stor. pred n. l. obiehali na území súčasného Rumunska mince razené v dnešnom Albánsku. Od r. 70 pred n. l. sem začali prenikať rímske mince, pričom obiehali aj miestne napodobneniny rímskych denárov. Po vytvorení rímskej provincie Dacia sa zvýšil obeh všetkých druhov rímskych cisárskych mincí. Byzantský vplyv nad územím narušil príchod Bulharov, ktorých ríša v 9.–10. stor. zaberala väčšinu územia dnešného Rumunska. Od 12. stor. tu začali obiehať uhorské mince. V stredoveku bola paleta mincí veľmi pestrá: v obehu boli uhorské, české, benátske a janovské mince, ako aj mince razené na území dnešného Bulharska a Juhoslávie. Na území dunajskej delty obiehali aj strieborné mince Zlatej hordy. Prvé rumunské mince dal raziť valašský vojvoda Vladislav I. Mince zobrazovali erb a prílbicu, razili sa tri nominále – strieborné dukáty, dináre, a bani. V Moldavsku dal raziť mince vojvoda Bogdan I., ktorý sa inšpiroval poľskými kvartníkmi. V polovici 15. stor. sa vo Valašsku mince prestali raziť – územie sa dostalo do sféry vplyvu Osmanskej ríše. Sedmohradsko sa po r. 1526 stalo nezávislým vojvodstvom (do r. 1699). Zlato a striebro z miestnych baní umožnilo raziť pestrú škálu mincí – zlaté dukáty (a ich násobky až po 10-dukát), strieborné 1/2, 1 a 2 toliare, príležitostne sa razili aj obolusy, denáre a groše. Na väčšine sedmohradských mincí je vyobrazený erb rodu Báthory, neskôr portréty. V poslednom roku svojej nezávislosti sa v Sedmohradsku razili aj zlaté 100 dukáty. Po rozdelení krajiny medzi Rakúsko a Turecko boli v obehu mince oboch krajín. Rumunsko získalo nezávislosť v r. 1877. Prvé rumunské mince v dnešnej menovej sústave (leu) boli dané do obehu v r. 1867 – boli to medené 1, 2, 5 a 10 bani, neskôr k nim pribudli strieborné 50 bani, 1, 2 a 5 lei a zlaté 20 lei. Po vyhlásení kráľovstva sa na minciach zobrazoval portrét panovníka. V období 1. svetovej vojny a tesne po nej bolo Rumunsko v ťažkej hospodárskej kríze. Jej dôsledkom bola aj strata hodnoty peňazí a s tým spojená zmena mincového kovu. Väčšina mincí z obdobia po 2. svetovej vojne zobrazuje poľnohospodárske motívy. V r. 1919 obiehali na území Rumunska bankovky bývalého Rakúsko-Uhorska (koruny z r. 1902–1918), označené pečiatkou (Romaina Timbru Special). Banca

Nationala a Romaniei začala vydávať svoje bankovky v r. 1920. Dizajn týchto bankoviek v niektorých črtách pripomína dizajn francúzskych bankoviek. Väčšinou na nich boli vyobrazené motívy z poľnohospodárskeho prostredia alebo alegórie, na vyšších nomináloch bol portrét panovníka. Hospodársku situáciu dokresľuje aj nárast nominálnej hodnoty bankoviek: 1 leu v r. 1920 po 5 000 000 lei v r. 1947. Po 2. svetovej vojne bola v Rumunsku uskutočnená menová reforma – 1 nový leu = 20 000 starých lei, a tak sa do obehu dostali nové bankovky vydané ministerstvom financií – opäť v nižších nomináloch: 1 leu = 20 lei. Neskôr vydávala bankovky Banca Nationala a Romaniei (r. 1947: nominálne hodnoty 100 až 1000 lei), Banca Republicii Populare Romane, Banca de Stat (r. 1949–1952: nominálne hodnoty 10–500 lei), Banca Nationala a Republicii Socialiste Romania (r. 1966: 1 leu = 100 lei).

Bankovka s nominálnou hodnotou 500 lei (160 x 77). Na líčnej strane bankovky je portrét sochára Constantia Brancusiho (1876–1957) a jeho diela, na rubovej strane je vyobrazených niekoľko diel C. Brancusiho.

Bankovka s nominálnou hodnotou 1000 lei (167 x 77). Na líčnej strane bankovky je portrét básnika Mihaia Eminesca (1850–1889), v pozadí je časť plachtovice. Na rubovej strane je zobrazený kláštor v Putne.

Bankovka s nominálnou hodnotou 5000 lei (174 x 77). Na líčnej strane bankovky je portrét historickej osobnosti Avrama Ianca (1824–1872), v pozadí je kostol v Maramuresi. Na rubovej strane je zobrazená brána pevnosti v Alba Iulia a kostol v Densuse.

Bankovka s nominálnou hodnotou 10 000 lei (181 x 77). Na líčnej strane bankovky je portrét historika Nicolae Iorgu (1871–1940) a hadí boh Glycon. Na rubovej strane je vyobrazená hudova Historického múzea v Bukurešti a socha Fortúny.

Bankovka s nominálnou hodnotou 50 000 lei (155 x 70). Na líčnej strane bankovky je portrét hudobného skladateľa George Enesca (1881–1955). Na rubovej strane je vyobrazené pohorie Bucegi a fragment z hudobného diela Oedip Rege.

Gabriel Schlosser

IDENTIFIKÁCIA KOMUNÁLNYCH OBLIGÁCIÍ PODĽA ÚČELU ICH POUŽITIA

Ing. Eva Horvátová
Ekonomická univerzita v Bratislave

Dôležitou podmienkou efektívneho fungovania bankovej sústavy a finančného trhu je jednoznačné legislatívne vymedzenie pojmov a obsahovej náplne finančných kategórií. Cieľom tohto príspevku je poukázať na istú duálnosť výkladu pojmu a obsahovej štruktúry komunálnych obligácií, ako aj naznačiť možné spôsoby riešenia uvedeného problému.

Dvojaká charakteristika kategórie komunálnych obligácií vznikla na základe toho, že pri vytváraní legislatívnych predpokladov rozvoja hypotekárnych produktov došlo k novelizácii zákona o bankách (napr. v Českej republike bol v uvedenej súvislosti novelizovaný zákon o dlhopisoch). Novelizovaný zákon o bankách definuje komunálne obligácie vo väzbe na hypotekárne bankovníctvo. Zároveň však zostáva platný výklad pojmu komunálna obligácia na základe zákona č. 530/1990 Zb. o dlhopisoch.

Keďže uvedené právne normy odlišne definujú kategórie s rovnakým názvom, bude potrebné tento problém vyriešiť.

Komunálne obligácie podľa zákona o dlhopisoch

Podľa zákona č. 530/1990 Zb. predstavujú komunálne obligácie dlhopisy s nasledujúcou charakteristikou:

- Emitentom komunálnych obligácií môže byť banka alebo obec, na požiadanie ktorej banka realizuje emisiu.
- Komunálne obligácie sú zabezpečené nehnuteľným majetkom obce (pričom nie je určený konkrétny nehnuteľný záloh).
- Za emisiu komunálnych obligácií sa môže zaručiť banka.
- Pri emisii komunálnych obligácií bankou je ich hodnota riadne krytá pohľadávkami banky (komunálnym úverom) alebo je náhradne krytá, pričom náhradné krytie je kvantitatívne obmedzené (do 10 % menovitej hodnoty emitovaných komunálnych obligácií).
- Spôsob použitia zdrojov získaných emisiou komunálnych obligácií emitovaných mestom alebo obcou môže byť rôzny. Môže ísť o:
  - krytie schodku hospodárenia obcí,
  - financovanie verejno-prospešných aktivít,
  - podnikateľské aktivity samospráv.
- Rovnako aj splácanie komunálnych obligácií emitovaných mestom alebo obcou môže byť z rôznych príjmov:
  - z akýchkoľvek príjmov rozpočtu obcí alebo samospráv (všeobecné alebo generálne komunálne obligácie),
  - z príjmov, ktorých zdrojom je realizovaný financovaný projekt (dôchodkové komunálne obligácie).
- Zákon nevyklučuje možnosť emisie komunálnych obligácií znejúcich na zahraničnú menu.

Komunálne obligácie podľa zákona o bankách pre potreby hypotekárneho financovania

Novelizovaný zákon o bankách č. 58/1996 Z. z. upravuje pojem komunálna obligácia pre potreby hypotekárneho financovania prísnejšie, v striktnnej väzbe na komunálne úvery ako časti hypotekárnych obchodov.

- Emitentom komunálnych obligácií podľa tohto zákona môže byť výhradne hypotekárna banka, teda banka s licenciou na vykonávanie hypotekárnych obchodov.
- Emitované komunálne obligácie musia byť zabezpečené konkrétnym nehnuteľným majetkom obce.
- Zdroje získané prostredníctvom emisie komunálnych obligácií môžu slúžiť výhradne na poskytovanie komunálnych úverov (komunálne úvery predstavujú riadne krytie komunálnych obligácií, náhradné krytie je možné len do výšky 10 % z menovitej hodnoty emitovaných komunálnych obligácií).
- Komunálny úver sa poskytuje prísne účelovo na stavbu, opravu alebo rekonštrukciu nehnuteľného majetku. Týmito zdrojmi nemožno kryť schodky v hospodárení obce ani iné potreby samospráv.
- Komunálne obligácie pre potreby hypotekárnych obchodov môžu byť emitované výhradne v slovenských korunách.

Návrh na riešenie

Riešenie nastoleného problému by bolo vhodné smerovať tak, aby sa priblížilo existujúcemu riešeniu v rámci jednotnej smernice Európskej únie o špecializovaných bankách, ktoré sú oprávnené emitovať záložné listy.

Smernica z 22. 3. 1988 o koordinácii právnych a správnych predpisov vzťahujúcich sa na určité organizácie spoločne investujúce do cenných papierov (OGAW), uvedená v Úradnom liste Európskeho spoločenstva č. 100 z 19. 4. 1988, používa pre komunálne obligácie v rámci hypotekárnych obchodov názov „verejné záložné listy“. Pojem verejné záložné listy však predpokladá, že hypotekárne inštitúcie budú poskytovať úvery tak správnym celkom, ako aj verejným inštitúciami.

Primerané zúženie pojmu vystihujúceho iba financovanie miestnych správnych celkov na báze hypotekárneho financovania by výstižne vyjadroval pojem „komunálny záložný list“.

Rozlišovaním medzi komunálnymi obligáciami a komunálnymi záložnými listami by sa dosiahol posun vo vývoji hypotekárnej legislatívy.

DIŠTANČNÉ ŠTÚDIUM V SLOVENSKOM BANKOVOM SEKTORE

Ing. Dušan Garay, CSc.

Inštitút bankového vzdelávania, Národná banka Slovenska

K najčastejšie používaným formám vzdelávania vo vyspelých bankových systémoch krajín Európskej únie patrí v súčasnosti dištančná forma štúdia, určená na odbornú prípravu a zvyšovanie kvalifikácie bankových pracovníkov.

Vo väčšine renomovaných inštitúcií bankového vzdelávania, ktoré sú členmi Európskej siete inštitúcií bankového vzdelávania (EBTN), predstavuje dištančné vzdelávanie ťažiskovú oblasť celkových vzdelávacích aktivít.

Dištančné štúdium sa na rozdiel od klasickej formy diaľkového štúdia vyznačuje predovšetkým použitím špeciálne pedagogicko-metodicky upravených študijných materiálov, ktoré zohľadňujú skutočnosť, že účastníci študujú s vysokou mierou samostatnosti a bez priamej účasti lektora. Nevyhnutnou súčasťou dištančného vzdelávania je vytvorenie efektívneho a funkčného systému podpory účastníkov v samostatnom štúdiu. Podporný systém umožňuje účastníkom priamy kontakt s odborníkmi – konzultantmi s cieľom prediskutovať a vyjasniť si problémové miesta študijnej látky, precvičiť si študovanú problematiku na príkladoch, cvičeniach a prípadových štúdiách a v neposlednom rade možnosť postupného praktického uplatňovania získaných teoretických poznatkov.

Dištančné štúdium charakterizujú najmä tieto faktory:

- kladie sa dôraz na samoštúdium, aktívny, vnútorné motivovaný prístup zo strany účastníkov štúdia,
- základom vzdelávacieho procesu sú špeciálne upravené študijné materiály,
- lektora v klasickej forme nahrádza konzultant ako odborný poradca,
- prostredníctvom podporného systému ide o riadené samoštúdium,
- dištančné štúdium je spravidla zamerané profesijne a je späté s praxou.

Z uvedených faktorov vyplývajú základné rozdiely medzi dištančnou formou vzdelávania a tradičnými klasickými formami vzdelávania. K významným výhodám, ktoré motivujú zamestnávateľov – banky k výberu a vysielaniu svojich pracovníkov na dištančnú formu štúdia patrí najmä:

- možnosť zapojiť väčší počet pracovníkov do vzdelávacieho procesu bez ohľadu na geografické rozptýlenie pracovísk,
- zvyšovanie odbornej úrovne pracovníkov bez narušenia pracovného procesu, normálneho pracovného rozvrhu a tempa,
- presun zvýšenej miery zodpovednosti za vzdelávanie na pracovníkov (účastníkov štúdia), budovanie ich aktívneho prístupu k vlastnému rozvoju a odbornému rastu,
- celková úspora nákladov na vzdelávanie pracovníkov, a to približne o 30–50 % v porovnaní s tradičnými formami vzdelávania.

Dištančné vzdelávanie je v súčasnosti aktuálnou odpoveďou na potrebu neustáleho zvyšovania odbornej úrovne a zdokonaľovania pracovníkov. Poskytuje tiež možnosť vzde-

lávania pracovníkov, ktorí by inak takúto možnosť nemali, a to či už z pracovných, ekonomických, osobných alebo časových dôvodov.

Podľa Medzinárodnej rady pre dištančné vzdelávanie (I.C.D.E.), ktorá zohráva významnú úlohu pri šírení myšlienok dištančného štúdia na celom svete, sa dnes touto formou vzdeláva viac ako desať miliónov ľudí.

Inštitút bankového vzdelávania NBS uvítal preto možnosť realizácie projektu dištančného štúdia v rámci programu Európskej únie PHARE, ktorý bol pripravovaný v priebehu roku 1996 v spolupráci so zahraničným konzorciom – portugalským Inštitútom pre prípravu bankárov, francúzskym Centrom pre odbornú bankovú prípravu a rakúskou Finančnou akadémiou.

Úlohou zahraničného partnera bol predovšetkým transfer know-how a odovzdávanie praktických skúseností z realizácie dištančnej formy štúdia.

Rozhodnutiu o zavedení dištančného štúdia v slovenskom bankovom sektore predchádzali viaceré pracovné rokovania a stretnutia s predstaviteľmi slovenských bánk. Vedúci pracovníci a zástupcovia personálnych a vzdelávacích útvarov bánk vrátane Národnej banky Slovenska, ako aj zástupcovia Asociácie bánk veľmi pozitívne hodnotili možnosť zavedenia dištančného štúdia do slovenského bankového sektora.

Na základe analýzy potrieb vzdelávania v bankovom sektore Inštitút bankového vzdelávania NBS zvýšil úroveň pôvodne zamýšľaného obsahu štúdia jeho zameraním na prípravu bankových manažérov strednej úrovne riadenia. Ako sa neskôr ukázalo, táto jednoznačne pozitívna zmena si však vyžiadala zvýšené úsilie, najmä v oblasti prípravy učebných textov pre účastníkov štúdia.

Inštitút bankového vzdelávania NBS po dôkladnej príprave otvoril dňa 25. 1. 1997 dištančné štúdium „Bankový manažment“ so zameraním na prípravu riadiacich pracovníkov na strednej úrovni bankového riadenia, resp. perspektívnych pracovníkov bánk, ktorí sa pripravujú na výkon riadiacich funkcií strednej úrovne. Ukončenie štúdia je plánované na apríl–máj 1999.

Obsahová i pedagogicko-metodická orientácia realizácie dôsledne rešpektuje cieľ štúdia, ktorým je poskytnúť účastníkom prehľadný a systematicky usporiadaný súbor poznatkov, orientovaných na bankovú teóriu a prax, v rozsahu a štruktúre zodpovedajúcej potrebám bankového manažera strednej úrovne a kritériám manažérskej prípravy v krajinách Európskej únie.

V rámci dvojročného štúdia účastníci absolvujú jedenásť odborných predmetov, ktoré sú rozdelené do štyroch semestrov v aktualizovanej štruktúre:

I. semester:

- Bankové operácie
- Marketing bankových služieb
- Riadenie ľudských zdrojov

2. semester

- Základy bankového účtovníctva
- Finančné trhy
- Rokovanie v bankovníctve

3. semester

- Proces úverovania v banke
- Medzinárodné bankovníctvo
- Základy bankového práva

4. semester

- Riadenie aktív a pasív
- Manažment v bankovníctve

Do dištančného štúdia „Bankový manažment“ bolo zaradených dovedna 121 účastníkov – pracovníkov bankového sektora vrátane Národnej banky Slovenska. Z pedagogicko-metodických dôvodov boli účastníci štúdia rozdelení do šiestich študijných skupín.

V rámci podporného systému štúdia majú účastníci možnosť absolvovať v priebehu študijného semestra jednu úvodnú a dve riadne skupinové konzultácie. Z priebehu realizácie 1. a 2. semestra štúdia vyplýva, že záujem účastníkov štúdia o účasť na konzultáciách bol často priamoúmerný študijným výsledkom z predmetov v príslušnom semestri.

V zmysle študijného a skúšobného poriadku, ako aj na základe študijného harmonogramu bol 1. semester štúdia ukončený skúškami z predmetov Bankové operácie, Marketing bankových služieb a Riadenie ľudských zdrojov, a to v riadnom a náhradnom termíne. Účastníci štúdia mali tiež k dispozícii opravný termín skúšok. Z celkového počtu 121 ukončilo úspešne 1. semester 114 účastníkov štúdia, 7 účastníkov sa z rôznych, väčšinou osobných dôvodov na skúškach nezúčastnilo.

Najlepšie výsledky boli dosiahnuté v jednotlivých predmetoch 1. semestra v poradí: Bankové operácie (výborne 86 účastníkov), Riadenie ľudských zdrojov (výborne 68 účastníkov) a Marketing bankových služieb (výborne 64 účastníkov). Dovedna 40 účastníkov (35 %) absolvovalo skúšky zo všetkých predmetov s výborným výsledkom.

Druhý semester dištančného štúdia bol ukončený skúškami z predmetov Základy bankového účtovníctva, Finančné trhy a Rokovanie v bankovníctve, takisto v riadnom, náhradnom a opravnom termíne. V jednotlivých predmetoch 2. semestra boli najlepšie výsledky dosiahnuté v poradí: Základy bankového účtovníctva (výborne 42 účastníkov), Finančné trhy (výborne 30 účastníkov) a Rokovanie v bankovníctve (výborne 7 účastníkov).

Druhý semester štúdia, a teda aj jeho prvý ročník ukončilo 111 účastníkov štúdia. V súčasnosti riadne pokračuje v štúdiu 109 účastníkov z pôvodne 121 prihlásených. Z dvanástich účastníkov, ktorí v štúdiu nepokračujú, päť požiadalo o prerušenie štúdia a sedem účastníkov od štúdia odstúpilo z dôvodu ukončenia pracovného pomeru v bankách, zo zdravotných dôvodov alebo pre neplnenie študijných podmienok.

Počas prípravy štúdia aj v priebehu jeho realizácie Inštitút bankového vzdelávania NBS spolupracuje s jednotlivými bankami – zamestnávateľmi účastníkov štúdia, ktoré pravidelne informuje o výsledkoch štúdia z jednotlivých predmetov v semestroch.

Významnou pomocou je tiež pôsobenie riadiaceho výboru štúdia (steering committee), ktorý je zložený okrem zástupcov Inštitútu bankového vzdelávania a Národnej banky Slovenska aj zo zástupcov komerčných bánk. Riadiaci výbor

sa vyjadruje k zásadným otázkam realizácie štúdia a pomáha riešiť niektoré problémy.

Celkovo možno konštatovať, že úroveň štúdia, nároky na účastníkov štúdia, ako aj náročnosť skúšok z jednotlivých predmetov významne zvyšujú celkovú reputáciu štúdia v bankovom sektore.

Doterajší priebeh štúdia v predchádzajúcom prvom ročníku potvrdil efektívnosť podporného systému štúdia, vytvorený Inštitútom bankového vzdelávania NBS pre účastníkov štúdia (študijné materiály, úvodné, individuálne a skupinové konzultácie). Zároveň poukázal na niektoré potrebné zmeny, ktoré inštitút uplatní v ďalšom plánovanom behu dištančného štúdia.

Učebné texty špeciálne pripravené pre dištančné štúdiá predstavujú v oblasti vzdelávania v slovenskom bankovom sektore výnimočnú autorskú a edičnú aktivitu. Pri príprave učebníc na niektoré predmety sa v určitom rozsahu využili zahraničné podklady, ktoré si však často vyžadovali podstatné odborné prepracovanie domácimi odborníkmi, predovšetkým z bankovej praxe.

Ako úplne nové pripravili domáce autorské kolektívy učebné texty k predmetom Bankové operácie, Základy bankového účtovníctva, Základy bankového práva a Proces úverovania v banke. Tieto odborné publikácie vyvolali svojou aktuálnosťou a sústredením najnovších teoretických a praktických poznatkov záujem nielen v bankovníctve, ale aj medzi širšou odbornou verejnosťou.

Všetky učebné texty pre dištančné štúdiá „Bankový manažment“ pedagogicko-metodicky spracováva kolektív pedagógov inštitútu a upravuje ich na špecifické podmienky dištančnej formy štúdia, čo si vyžaduje úzku spoluprácu s odbornými spolupracovníkmi inštitútu – autormi, konzultantmi a recenzentmi.

Dištančné štúdiá „Bankový manažment“ je akreditované Ministerstvom školstva SR a vzhľadom na skutočnosť, že jeho príprava a realizácia prebieha za spolupráce a účasti konzorcia významných inštitúcií bankového vzdelávania krajín Európskej únie, bude certifikát potvrdený aj týmto konzorciom.

Podmienkou úspešného ukončenia štúdia je popri semestrálnych skúškach z jednotlivých predmetov zloženie záverečnej písomnej skúšky, ktorá má priezrový charakter a je zameraná na syntézu a aplikáciu poznatkov získaných v priebehu štúdia.

Príprava a realizácia dištančného štúdia „Bankový manažment“ predstavuje významný kvalitatívny posun v oblasti vzdelávania v slovenskom bankovom sektore a javí sa ako veľmi perspektívna forma štúdia, využiteľná aj pre iné obsahové zamerania a cieľové skupiny bankových pracovníkov.

Inštitút bankového vzdelávania NBS plánuje know-how uvedenej formy štúdia, získané na základe spolupráce so zahraničnými partnermi, v blízkej budúcnosti využiť pri príprave a realizácii ďalších modulov odbornej prípravy vybraných skupín bankových pracovníkov. Príprava prvých špecializovaných modulov dištančného štúdia je plánovaná na roky 1998–1999 s predpokladom otvorenia v roku 2000.

Druhý beh dištančného štúdia „Bankový manažment“ inštitút otvorí v septembri 1998, a práve v týchto dňoch sa uskutočňuje distribúcia pozvánok s ďalšími informáciami o štúdiu, určených personálnym útvarom bánk a záujemcom o toto štúdiá.

VÝZNAMNÉ UDALOSTI DEJÍN SLOVENSKA NA PAMÄTNÝCH MINCIACH

Tretia pamätná minca, ktorú Národná banka Slovenska vydáva v rámci emisného plánu na rok 1998, je venovaná 150. výročiu vzniku Slovenskej národnej rady a vypuknutia slovenského povstania 1848/1849.

V prvej polovici 19. storočia sa po celej Európe šírila revolučná vlna, ktorá otriasla aj habsburskou monarchiou. Viedla k likvidácii feudálneho systému a ku konštitučným reformám. Súčasťou revolučných pohybov bolo aj slovenské povstanie 1848/1849, prvé ozbrojené vystúpenie Slovákov za uznanie ich národnej svojbytnosti, za rovnoprávne postavenie v štáte, za občianske práva a slobody. Prebehlo v troch relatívne samostatných fázach od septembra 1848 do novembra 1849, pričom sa na výpravách dobrovoľníckych zborov zúčastnilo niekoľko tisíc povstalcov.

Zákony prijaté uhorským snemom v márci 1848 upevnili hegemoniu maďarských politických síl. Maďarská vláda však odmietala priznať národné práva nemaďarským národom, čo viedlo k revolučným vystúpeniam. Programovým dokumentom slovenského národného hnutia sa stali „Žiadosti slovenského národa“, vyhlásené v máji 1848 v Liptovskom Sv. Mikuláši, kde

boli prvýkrát formulované štátoprávne a politické požiadavky na uznanie Slovákov ako svojbytného národa. Pri ich presadzovaní hľadali Slováci pomoc u ostatných slovanských národov, najmä Čechov, Chorvátov a Srbov. Myšlienka ozbrojeného boja Slovákov za národné práva sa prvýkrát prerokovala na Slovanskom zjazde v Prahe v júni 1848. Hlavnými strediskami jeho príprav sa stali Záhreb a neskôr Viedeň, kde bola 16. 9. 1848 ustanovená Slovenská národná rada, reprezentantka národnej zvrchovanosti Slovákov, prvý národný orgán s politickou, vojenskou a výkonnou právomocou. Tvorili ju prvý predseda J. M. Hurban, E. Štúr a M. M. Hodža ako politickí činitelia, tajomníci B. Nosák a D. J. Bórik, vojenskú zložku zastupovali B. Bloudek a F. Zach. Vo Viedni sa sformoval aj zbor dobrovoľníkov, ktorý sa presunul na Myjavu.

Na národnom zhromaždení v Myjave 19. 9. 1848 Slovenská národná rada v proklamácii „Slováci

Slováci, Bratia!

Si možno byť...
Slováci, Bratia!
Slováci, Bratia!
Slováci, Bratia!

Rozpustenie slovenských dobrovoľníkov v roku 1849

Slováci, bratia – výzva SNR zo septembra 1848

Bratia!“ vyhlásila samostatnosť slovenského národa, vypovedala poslušnosť maďarskej vláde, deklarovala ciele povstania a vyzvala ľud do boja za národné práva. Po necelých dvoch týždňoch bolo septembrové povstanie potlačené cisárskymi a maďarskými vojskami. Zohralo však významnú úlohu v získavaní podpory obyvateľstva programu národnej emancipácie.

Druhá výprava (november 1848 – apríl 1849) sa uskutočnila už v súčinnosti s cisárskou armádou. Postup ozbrojených jednotiek umožnil zriaďovanie národných rád – nových správnych orgánov v župách a zavádzanie slovenčiny do verejného života. Slovenská deputácia odovzdala 20. marca 1848 v Olomouci panovníkovi Františkovi Jozefovi I. tzv. prosbopis, ktorý žiadal, aby sa Slovensko stalo osobitnou korunnou krajinou. Po úspešnej ofenzíve Maďarov boli dobrovoľnícke vojská postupne rozpustené.

Po vyhlásení nezávislosti Uhorska a detronizácii Habsburgovcov uhorským snemom v apríli 1849 sa povstanci v tretej výprave zúčastnili na akciách, ktoré viedli k likvidácii maďarského odporu na území Slovenska. Po porážke maďarskej revolúcie pri Világoši bol slovenský dobrovoľnícky zbor 21. novembra 1849 v Bratislave rozpustený, čím sa povstanie skončilo.

Povstanie nedosiahlo svoje ciele. Panovník nevyhovel slovenským žiadostiam o oddelenie Slovenska od Uhorska. Cisársky dvor povolil Slovákom len malé jazykové práva, vydávanie niekoľkých časopisov a viacerí slovenskí činitelia sa dostali do úradov v slovenských župách. Napriek tomu malo povstanie mimoriadny význam a zohralo dôležitú úlohu v procese konštituovania sa Slovákov na moderný národ. Emancipačný program z revolučných rokov 1848/49 sa stal základom orientácie slovenskej politiky až do rozpadu Rakúsko-Uhorska roku 1918.

Na výtvarný návrh pamätnej mince bola vyhlásená verejná anonymná súťaž, ktorá bola opakovaná, pretože žiadny z predložených modelov nebol vybraný na rea-

lizáciu. Oboch súťaží sa zúčastnil len malý počet autorov, päť v prvej a osem v opakovanej súťaži. Pri hodnotení výtvarných návrhov odborná komisia skonštatovala, že väčšina autorov mala problémy s presvedčivým stvárnením a vystihnúťm zadanej tematiky, ktorá bola pomerne náročná na zobrazenie. Tomu zodpovedá aj neudelenie žiadnej ceny v prvej súťaži a neudelenie prvej a tretej ceny v opakovanej súťaži. Z opakovanej súťaže odporučila komisia na realizáciu výtvarný návrh sochára Patrika Kovačovského, ktorý získal druhú cenu. Mgr. art. Patrik Kovačovský si za obdobie vydávania slovenských pamätných mincí získal medzi ich tvorcami významné postavenie a množstvom realizovaných mincí je v súčasnosti ich najúspešnejším autorom. Vydávaná minca je jeho siedmou realizáciou.

Na víťaznom návrhu komisia ocenila vysokú profesionalitu spracovania návrhu, pričom osobitne vyzdvihla modelačnú úroveň jeho sochárskeho stvárnenia. Na líci mince je nosným motívom vyobrazenie dobovej pečate prvej Slovenskej národnej rady s dátumom jej vyhlásenia v Myjave 19. 9. 1848. Na rube mince je centrálné umiestnená postava Janka Francisciho, popredného organizátora slovenského revolučného hnutia a kapitána slovenského dobrovoľníckeho vojska. Je vytvorená podľa známeho obrazu maliara Petra Michala Bohúňa a zobrazuje Francisciho ako povstaleckého dôstojníka. Postava je doplnená textom SLOVENSKE PUVSTANIE a letopočtami označujúcimi roky jeho vypuknutia a ukončenia.

Pamätná minca v hodnote 200 SK s priemerom 34 mm a hmotnosťou 20 g je vyrazená zo striebra s rýdzosťou 750/1000 v Mincovni Kremnica v počte 14 900 kusov, z toho 1500 kusov v proof vyhotovení. Na hrane mince je nápis „ZA NÁRODNÚ SLOBODU“ so značkou znázorňujúcou zástavu slovenských dobrovoľníkov.

Ing. Dagmar Flaché
Foto: Ing. Štefan Fröhlich

MICHAL BOSÁK

1869–1937

Na začiatku tohto storočia pôsobilo v Spojených štátoch amerických pätnásť slovenských bánk. V rokoch 1900 až 1914 sa do USA vysťahovalo 283 240 Slovákov, státisíce predtým i potom. Podľa posledného sčítania ľudu sa v USA hlási ku Slovákom ešte stále viac ako 1,8 milióna obyvateľov. V prvom čísle Slovenského peňažníka v januári 1909 odhadli, že Slováci v Amerike ročne ušetrili 250 miliónov korún, z čoho domov poslali najmenej 60 až 65 miliónov a zvyšok vkladali do bánk v USA – amerických i slovenských. Angažoval sa v nich Peter V. Rovnianek, jeho banka však roku 1910 skrachovala a spôsobila vážne problémy aj Hornouhorskej banke Tatra, ktorá s ňou spolupracovala.

Slovenským bankárom v USA bol aj Michal Bosák. Roku 1886 ako sedemnáročný (narodil sa chudobným rodičom 10. decembra 1869 v Okružlom na Šariši, neďaleko zemplínskeho Stropkova) odišiel za more. Bosák prišiel do veľkej Ameriky s jedným dolárom, ale i ten mu ukradli v Castle Garden, takže naozaj začínal od nuly. Pracoval v bani za 75 centov denne. Po odchode z podzemia pracoval v mestečku Freeland u obchodníka Čajku ako rozvážač piva, kde mal nehodu s koňom. Roku 1893 sa spolu s manželkou usadili v Olyphante a otvorili si vlastnú krčmu, neskôr veľkoobchod s vínom. O štyri roky otvoril súkromnú banku a obchod s lodnými lístkami (cestovnú agentúru). Začal teda ako krčmár a skončil ako bankár.

Čoskoro sa stal najväčším účastníkom First National Bank v Olyphante, ako 33-ročný bol členom správnej rady tejto banky a o niekoľko rokov jej prezidentom. No a ako prezident tejto banky dokázal to, čo sa žiadnemu zo Slovákov nepodarilo: ako prezident First National Bank v Olyphante sa 25. júna 1907 podpísal na americkú desaťdolarovku, čo považoval za svoje najväčšie životné vyznamenanie: „V jeho dobe americká vláda povoľovala štátnym bankám vydávať doláre. I Bosákova banka bola medzi tými, ktoré dostali také povolenie a tak Michal Bosák zvečnil v dejinách Ameriky svoj podpis...“, čítame v knihe Slovenskí pionieri v Amerike.

Ďalšie osudy Michala Bosáka poznamenal vzostup a pád. Roku 1912 založil so Slovákami Slavonic Deposits Bank vo Wilkes-Barre, kde vtedy ako kňaz pôsobil aj iný náš významný rodák, Jozef Murgaš, vynálezca bezdrôtového telegrafu. Michal Bosák bol štyri roky jej prezidentom. A o ďalšie tri roky založil vlastnú banku pod menom „Bosak State Bank“ v Scrantone. V priebehu prvého roka činnosti mala Bosákova banka vyše milióna dolárov slovenských vkladov, v roku 1920 ich bolo už vyše štyroch miliónov, a Bosak State Bank sa tak stala najväčšou slovenskou bankou v USA. Čistý zisk banky za rok 1919 dosiahol 235 tisíc dolárov, z ktorého vyplácala desaťpercentné dividendy. Bol to úspech, ktorý Bosákovi zabezpečila jeho pedantnosť a uplatňovanie dvoch princípov: čestnosť a rýchla obsluha. Vďaka úspechu uznali americkí finančníci Bosákove schopnosti a viaceré staré americké banky si ho zvolili za direktora. Získal povesť schopného bankového manažéra.

Rozsiahla banková a obchodná činnosť nebola prekážkou, aby Bosák nepamätal aj na dôležité potreby svojho národa pod Tatrmi. Počas prvej svetovej vojny sa výdatne angažoval v boji za vznik Česko-Slovenska. Nešetril vlastné peniaze, agitoval, prednášal, povzbudzoval krajanov, organizoval zbierky, pričom mu pomáhala celá rodina. Pri známej milióndolarovej zbierke pod heslom „Na agitáciu za samostatnosť Slovenska“ zozbieral v scrantonskom okolí, a to nielen medzi Slovákami, ale i Američanmi, 30 tisíc dolárov. V tom čase sa zoznámil s Tomášom Masarykom a spolu

s ďalšími Slovákami podpísal s ním známu Pittsburskú dohodu 30. mája 1918.

Michal Bosák pracoval v mnohých slovenských krajanových spolkoch. Vydával časopis Slovenská obrana, ktorý zanikol až v máji roku 1972. Bol spolutvorcom Slovenskej katolíckej Matice školskej a jej predsedom (v rokoch 1927 až 1929) a roku 1920 sa stal čestným predsedom Prvej Slovenskej Katolíckej Jednoty v USA. Roku 1907 ho tak dojala černošská tragédia, že sa vzdal celoročného platu v Katolíckej Jednote a sumu previedol černošským vdovám a sirotám!

V lete roku 1920 sa objavil na rodnom východnom Slovensku. V Bardejovských Kúpeľoch usporiadal veľkolepú recepciu a keďže prítomným starostom z dedín Šariša najviac chýbala „múka a bandurky“, kúpil za svoje peniaze osivo celým dedinám. V rodnom Okružlom na mieste krčmy dal on, na začiatku svojej kariéry vlastne krčmár, postaviť školu s podmienkou, že v Okružlom nebude krčma! Za 750 tisíc korún opravil vojnou poškodený kostol v Stropkove, veľkými sumami prispel na nemocnice, Červený kríž a iné dobročinné účely.

Vrcholom jeho aktivít na Slovensku bolo založenie Americko-slovenskej banky so sídlom v Bratislave na Dunajskej ulici, ktorá vznikla 31. augusta 1920. Americko-slovenská banka začala svoju činnosť s deviatimi, neskôr s ďalšími filiálkami po celom Slovensku (na jednej z jej budov v Prešove donedávna bolo vidieť písmená „Bosákova banka“) a v Prahe. Bosákove finančné podniky v Amerike i doma mali v roku 1929 hodnotu pätnásť miliónov dolárov. O dva roky však Bosák skrachoval. Začiatkom septembra 1931 prevzal jeho banku štátny komisár. Jeho banky, podobne ako stovky iných bánk na celom svete neprežili veľkú hospodársku krízu, ktorú začal krach na newyorskej burze. Bosák nezužal, snažil sa vrátiť krajanom ich vklady v skrachovanej banke aspoň z veľkej časti.

3. februára 1937 sa ešte zúčastnil na prijatí delegácie amerických Slovákov prezidentom USA Franklinom D. Rooseveltom a o niekoľko dní – 18. februára 1937 – skonal v čakárni zubného lekára v Scrantone.

Málokto z našich bohatých krajanov vo svete prejavil toľko obetavosti a toľko záujmu o Slovensko ako Michal Bosák. Plným právom ho roku 1976 pri príležitosti dvestoročnice USA zaradili medzi štrnásť najvýznamnejších Slovákov v amerických dejinách.

Marián Tkáč

Zmeny hospodárskeho usporiadania sa neobmedzujú len na ekonomiky ocitajúce sa vo fáze prechodu. Na celom svete je jednou z hlavných tém verejnej politiky otázka súkromného verus štátneho vlastníctva určitých podnikov. Aby bolo možné uspokojivo odpovedať na otázky týkajúce sa vplyvu privatizácie, treba najskôr pochopiť, ako zmena vlastníctva podniku ovplyvní jeho výkonnosť vo všetkých rozmeroch, ktoré nás zaujímajú. Preto je potrebné premýšľať o faktoroch určujúcich výkonnosť, ktorými sú najmä systémy riadenia podniku, návrh a riadenie mechanizmu vnútornej koordinácie a stimulácie, správanie sa firmy na rôznych trhoch a podstata jej vzťahov s ostatnými firmami. Presne toto je cieľom knihy anglických autorov Paula Milgroma a Johna Robertsa.

Autorský tandem si knihu rozdelil do siedmich častí. V prvej časti sa zaoberá základnými problémami ekonomického usporiadania, najmä problémami koordinácie a motivácie členov organizácie pracovať spôsobom, ktorý je koherentný a presadzuje spoločné záujmy členov organizácie. V ďalšej kapitole rozvíja ekonomické pohľady podrobnejšie a vysvetľuje zameranie autorov na jednotlivca a transakcie, ako aj na pojem účinnosti a podstatu triedenia transakčných nákladov. Prínosom autorov je aj to, že bohato ilustrujú, ako sa tieto myšlienky prejavujú v konkrétnych reálnych typoch inštitúcií.

Druhá časť knihy sa týka koordinácie, a to tak neviditeľnou rukou cien na trhoch, ako aj celkom viditeľnými rukami manažérov. Objasňuje úlohu systému cien pri zabezpečovaní súdržnosti rôznych činností ľudí, ktorí ani nemusia o sebe vedieť. Autori poukazujú na prípady zlyhania systému cien, zdôrazňujú úspory z hromadenia a rozsahu operácií, ktoré sú podstatné pre pochopenie úlohy manažmentu v podniku. V tejto časti sú analyzované alternatívne riešenia problému koordinácie – systémy cien sú porovnávané s inými systémami koordinácie a situačnými faktormi, ktoré určujú relatívnu užitočnosť alternatívnych systémov.

Tretia časť knihy je úvodom do problémov uzatvárania zmlúv, informácií a stimulácie, a poskytuje neformálny výklad ich riešenia. Zaoberá sa uzatváraním zmlúv pri obmedzenej racionalite a pri informačných rozdieloch a neúplnosti – výber spoločníkov, rokovanie o zmluvách, teórie signalizácie a sledovania.

Štvrtá časť sa venuje niekoľkým hlavným metódam účinnej stimulácie. Analyzuje podiel rizika a pobádacie zmluvy, uvádza množinu teoretických princípov účinného uzatvárania zmlúv a ilustruje tieto princípy mnohými konkretizujúcimi aplikáciami. Sústreďuje sa na situácie, v ktorých sa problémy účinnosti a rozdeľovania dajú riešiť oddelene, a skúma teórie, v ktorých je táto problematika neoddeliteľná.

Piata časť predpokladá ekonomické spracovanie podstaty vzťahov zamestnanosti a vysvetľuje, prečo v každom rozvinutom národnom hospodárstve prevládajú dlhodobé zamestnanecké vzťahy. Sústreďuje sa na popis práce, funkčné postupy a najmä na spôsob, akým firmy uvoľňujú napätie medzi pridelenou prácou, na ktorú sa najlepšie hodí nový pracovník a jeho odmenou. Nasleduje spôsob stanovenia odmeny v určitej etape života a prehľad faktov a teórií sporných záležitostí odmeňovania vrcholových manažérov.

V šiestej časti sú spracované finančné rozhodnutia, a to najmä tie, ktoré sa týkajú investícií, štruktúry kapitálu a riadenia akciových spoločností. Táto časť obsahuje klasické teórie financií, ako je analýza hodnôt Modiglianiho-Millerovej teórie, model stanovenia cien kapitálových aktív (CAPM) a hypotéza dokonalých trhov, vysvetľuje štruktúru kapitálu na základe argumentov informovanosti a stimulácie a uvádza sporné problémy týkajúce sa riadenia spoločností a dozoru nad nimi.

Poslednú časť knihy tvoria dve kapitoly o návrhu, vnútornej štruktúre a dynamike organizácií skúmajúcej hranice a rozsah operácií podnikateľského subjektu. Cieľom týchto kapitol je inovačné usporiadanie organizácií, pohľad do budúcnosti kapitalistických firiem, národných hospodárstiev a ich efektívnych ekonomík na báze racionálne riadených inštitúcií a podnikateľských subjektov.

Knihu odporúčame nielen študentom ekonómie, ale aj podnikateľom či manažérom firiem. Obsahuje viacero aplikácií ekonomickej teórie – vychádza zo skutočných udalostí konkrétnych spoločností. Autori vložili do textu viac ako 100 príkladov, ktoré ilustrujú, ako ekonomické princípy pomáhajú podnikateľom a ich firmám v praxi.

Autor recenzie:
PhDr. Milica Lesáková
Poľnobanka, a. s.

MODEL ROZHODOVÁNÍ V EKONOMII A MANAGEMENTU

**Paul Milgrom,
John Roberts**

**Praha, vydavateľstvo
GRADA 1997
832 s., 990 Sk
Distribúcia ELITA,
Klincova 35, Bratislava**

Z rokovania Bankovej rady NBS

Dňa 5. júna 1998 sa uskutočnilo 15. rokovanie Bankovej rady NBS. BR NBS na tomto zasadnutí

- schválila návrh pravidiel činnosti oddelenia Rule Book a Knihy limitov. Na základe tohto materiálu NBS zabezpečuje plnenie úloh v oblasti správy devízových rezerv na svetových finančných a kapitálových trhoch. Systém správy devízových rezerv dosahuje vysoký štandard, porovnateľný s centrálnymi bankami vyspelých krajín sveta.

- schválila správu o menovom vývoji v SR za 1. štvrťrok 1998. Vývoj menových agregátov v hodnotenom období bol v súlade s menovým programom na rok 1998. Spotrebiteľské ceny tovarov a služieb sa za prvé tri mesiace 1998 zvýšili o 2,8 %, predovšetkým vplyvom daňových úprav, čím sa protiinflačná politika NBS sústredila na elimináciu uvedených vplyvov. Kurz slovenskej koruny podporovaný menovou politikou NBS bol za sledované obdobie stabilný a pohyboval sa v rozpätí stanoveného fluktuatívneho pásma $\pm 7\%$.

- schválila správu o stave hotovostného peňažného obehu v SR za rok 1997. V správe sa konštatuje, že stav obeživa ku koncu roka dosiahol hodnotu 58,542 mld. Sk a počet obiehajúcich bankoviek a mincí 727 mil. kusov. Z tohto počtu bolo v obehu 101 mil. kusov bankoviek a 626 mil. kusov mincí vrátane pamätných mincí. Priemerná hodnota obeživa na 1 obyvateľa dosiahla hodnotu 10 867,40 Sk, čo bolo v porovnaní s predchádzajúcim rokom viac o 1 113,2 Sk. Riadenie a zabezpečovanie hotovostného peňažného obehu sa realizovalo v zmysle vnútrobankových pokynov. NBS zabezpečila dostatočnú čistotu a štruktúru peňazí v obehu, o čom svedčí skutočnosť, že hotovostný peňažný obeh bol plynulý a bez väčších výkyvov. Počet zadržaných falzifikátov peňazí zahraničných mien na území SR v roku 1997 bol podstatne vyšší ako v predchádzajúcich rokoch. Nárast bol ovplyvnený hlavne odhalením troch falšovateľských dielní. Polícii sa podarilo zadržať takmer 90 % falošných bankoviek ešte pred ich zaradením do obehu. V peňažnom obehu dominujú falzifikáty USD a DEM, v prípade falzifikátov slovenskej koruny ide o zanedbateľný počet, pričom ich kvalita bola na nízkej falšovateľskej úrovni.

- prerokovala materiál hodnotenie bankového sektora k 31. 12. 1997. Jeho obsahom je analýza vývoja základných ukazovateľov, ktoré umožňujú posúdiť ekonomickú pozíciu bankového sektora ako celku, stabilitu a výkonnosť, s cieľom určiť základné systémové riziká likvidity bankového sektora. Rast bilančnej hodnoty ban-

kového sektora sa v 2. polroku 1997 zmiernil vplyvom potreby zosúladenia vývoja kapitálovej vybavenosti bankového sektora s rastom aktív. Pozitívne sa táto tendencia prejavila v stabilizovaní vlastného kapitálu. K polroku 1997 vykázal bankový sektor hodnotu kapitálovej vybavenosti (vlastný kapitál/bilančná hodnota) približne 9,6 %, na rozdiel od predchádzajúceho obdobia, keď bol zaznamenaný jej pokles. Podobne ako v predchádzajúcom období pokračuje rast hodnoty úverových strát, ktoré bankovému sektoru vznikajú z dôvodu nesplácania úverov. Na základe toho sa zhoršuje časová a likvidná previazanosť aktív a pasív. V roku 1997 sa zvýšila hodnota nevyinkasovaných výnosov o takmer 7,9 mld. Sk, z čoho dominantný podiel predstavujú nevyinkasované úroky.

BR NBS schválila nasledujúce opatrenia:

- opatrenie, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o povolenie pôsobiť ako banka a minimálna výška peňažného vkladu do základného imania banky a spôsob preukazovania splnenia podmienok, na ktoré je viazané povolenie pôsobiť ako banka,

- opatrenie, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o povolenie pôsobiť ako banka pre pobočku zahraničnej banky a minimálna výška trvale poskytnutých finančných prostriedkov zahraničnou bankou jej pobočke na území SR a spôsob preukazovania splnenia podmienok, na ktoré je viazané povolenie pôsobiť ako banka pre pobočku zahraničnej banky,

- opatrenie, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o predchádzajúci súhlas a podmienky na udelenie predchádzajúceho súhlasu podľa § 16 ods. 1 zákona o bankách,

- návrh opatrenia NBS o pravidlách likvidity bánk a pobočiek zahraničných bánk.

Úpravy opatrení NBS vyplynuli zo zmien niekoľkých paragrafov zákona č. 21/1992 Zb. o bankách v znení novely č. 44/1998 Z. z. Táto novela zohľadnila odporúčania OECD, čím sa zákon o bankách opäť viac priblížil k legislatíve EÚ.

Dňa 19. júna 1998 sa uskutočnilo 17. rokovanie Bankovej rady NBS. BR NBS na tomto rokovaní schválila úpravu emisného plánu pamätných mincí na rok 1999, z ktorého vypustila emisiu pamätnej striebornej mince nominálnej hodnoty 200 Sk k 100. výročiu narodenia maliara a grafika Miloša Alexandra Bazovského. Po novelizácii autorského zákona č. 383/1997 Z. z., ktorý sprisnil podmienky na používanie motívov výtvarných diel inými výtvarníkmi pri tvorbe nových diel, nezískala NBS za akceptovateľných podmienok súhlas všetkých dedičov autorských práv M. A. Bazovského na použitie motívov z jeho diela na pamätnej minci.

-JO-

Delegácia Rumunskej národnej banky v NBS

Na pozvanie vrchného riaditeľa peňažného úseku a člena Bankovej rady NBS Ing. Jána Mathesa navštívila v dňoch 8. až 11. júna 1998 Národnú banku Slovenska delegácia Rumunskej národnej banky vedená vrchným riaditeľom úseku peňažných operácií a operácií s drahými kovmi Danom Florescu. Počas návštevy si zástupcovia oboch centrálnych bánk vymenili skúsenosti z prípravy emisie peňazí, najmä pamätných mincí z drahých kovov a informovali sa o spôsobe zabezpečovania a zámeroch hotovostného peňažného obehu. Počas návštevy na Slovensku sa delegácia oboznámila taktiež s prácou kremnickej mincovne a exponátmi Múzea mincí a medailí v Kremnici.

-šf-

Európska menová únia

Pod týmto názvom usporiadala dňa 17. júna 1998 Národná banka Slovenska v bratislavskom hoteli Devín konferenciu venovanú aktuálnym otázkam Európskej menovej únie, jej vplyvu na finančný sektor, ako aj predintegračnému procesu. Dôležitosť týchto otázok zdôraznil vo svojom úvodnom vystúpení viceguvernér NBS Jozef Mudrík. Ďalšími prednášajúcimi boli experti oddelenia krajín Európskej dohody a oddelenia Medzinárodných aspektov krajín EMU pri Európskej komisii, páni Dirk Verbeke, Andriës Brandsma a Bernard Nautds, ktorí v závere konferencie odpovedali na početné otázky jej účastníkov.

-pol-

Misia MMF na Slovensku

V dňoch 3.–16. 6. 1998 navštívila Slovenskú republiku misia Medzinárodného menového fondu. Vedúceho misie Emmanuela Zervoudakisa, riaditeľa sekcie Európskeho odboru č. 1, prijal i guvernér Národnej banky Slovenska Vladimír Masár. Informoval ho o makroekonomickom vývoji v SR so zameraním na vývoj platobnej bilancie. Hovorili tiež o smerovaní menovej politiky NBS v nasledujúcom období.

-IP-

Foto: C. Kerekes

Priblížiť slovenský kapitálový trh európskym štandardom

Asociáciu investičných spoločností (AIS) založili dňa 23. februára 1998 na ustanovujúcom zhromaždení členov. Založili ju najvýznamnejšie spoločnosti pôsobiace v oblasti kolektívneho investovania na Slovensku. Sú to: Istroinvest, i. s., a. s., J & T Asset Management, i. s., a. s., Prvá Penzijná, i. s., a. s., Renta generáčná i. s., a. s., Tatra kupón fond, i. f., a. s., VÚB Invest, i. s., a. s.

Vznik spoločnosti bol motivovaný snahou jej členov ostať pôsobiť v oblasti kolektívneho investovania v rámci zákonného rámca a spoločne riešiť početné problémy predovšetkým v oblasti legislatívy, účtovníctva, daní, ale aj dôvery investorov – predovšetkým obyvateľov.

Najvyšším orgánom AIS je zhromaždenie členov. Štatutárnym orgánom AIS je predstavenstvo. Na prvom zasadnutí predstavenstva bol za predsedu zvolený RNDr. Roman Vlček a za podpredsedov Ing. Stanislav Žofčák a Mgr. Jozef Oravkin. Ďalší členovia predstavenstva sú Ing. Michal Horváth, CSc., Anton Siekel a Ing. Ivan Jakabovič. Orgány AIS ďalej tvorí Dozorná rada, Kontrolná komisia, Rozhodcovská komisia.

Plán činnosti schválený ustanovujúcim zhromaždením členov predpokladá riešenie metodických a legislatívnych problémov podielových fondov.

- Z najvýznamnejších úloh pre najbližšie obdobie treba spomenúť:
- vypracovanie jednotnej metodiky oceňovania majetku v podielových fondoch, resp. majetku investičných fondov a presadenie tejto metodiky do legislatívy.

- vypracovanie jednotnej metodiky výpočtu výnosov a zhodnocovania majetku v podielových a investičných fondoch,
- vypracovanie a presadzovanie jednotného stanoviska k spôsobu účtovania a zďaňovania v podielových a investičných fondoch,
- prípravu „Pravidiel transparentného podnikania“ členov asociácie a „Disciplinárneho poriadku“,
- propagovať možnosti a výhody kolektívneho investovania, ako aj informovať verejnosť o aktuálnom vývoji v podielových a investičných fondoch spravovaných členmi AIS.

AIS považuje za nevyhnutné spolu s ďalšími partnerskými organizáciami novelizovať a upraviť zákon o cenných papieroch, zákon o investičných spoločnostiach a investičných fondoch, zákon o účtovníctve, zákon o dani z príjmov, zákon o DPH, obchodný zákonník a.i.

Predstaviteľom AIS sa podarilo nadviazať kontakty s najvýznamnejšími inštitúciami kapitálového trhu v SR.

V rámci prípravy výstavy Finex 98 sa AIS spolupodieľa ako odborný garant na organizovaní seminára s názvom „Kapitálový trh v procese otvárania sa ekonomiky Slovenska“.

Ing. Roman Scherhauser

Oprava

V článku autorov L. Chudého a I. Farkaša *Nová finančná veda – nové nádeje a výzvy*, uverejnenom v č. 5/1998, je na str. 5 v zozname bánk k obr. 3 nesprávne uverejnená pod skratkou IRB Istrobanka. Správne má byť IRB – Investičná a rozvojová banka, Istrobanka, a. s., má znakový kód ISTR.

Ukazovateľ	Merná jednotka	1995	1996	1997	1997		1998	Unit	Indicator
					2	3			
REÁLNA EKONOMIKA									
Hrubý domáci produkt ^{1) 2)}	mld. Sk	516,8*	550,8*	586,8*		144,4*		Sk billion	Gross domestic product ^{1) 2)}
Medziročná zmena HDP ³⁾	%	6,9*	6,6*	6,5*		6,2*		%	Year-on-year change of GDP ³⁾
Miera nezamestnanosti ⁴⁾	%	13,1	12,8	12,5	13,6	13,4	13,2	%	Unemployment rate ⁴⁾
Spotrebiteľské ceny ³⁾	%	9,9	5,8	6,1	7,5	7,2	7,0	%	Consumer prices ³⁾
OBCHODNÁ BILANCIA ²⁾									
Vývoz (fob)	mil. Sk	255 096	270 643	295 574	52 585	86 406	116 199	Sk million	Export (fob)
Dovoz (fob)	mil. Sk	261 862	340 903	345 049	63 252	102 976	141 597	Sk million	Import (fob)
Saldo	mil. Sk	-6 766	-70 260	-49 475	-10 667	-16 570	-25 398	Sk million	Balance
PLATOBNÁ BILANCIA ²⁾									
Bežný účet	mil. Sk	11 637,0	-64 301,0	-45 280,0	-11 680,0	-16 118,0		Sk million	Current account
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	29 396,0	64 625,1	54 689,3	7 466,3	11 094,9		Sk million	Capital and financial account
Celková bilancia	mil. Sk	46 947,0	7 367,9	1 776,2	-2 745,7	-4 257,8		Sk million	Overall balance
DEVÍZOVÉ REZERVY ⁴⁾									
Celkové devízové rezervy	mil. USD	5 147,5	5 685,5	6 488,5	7 083,5	6 981,7	7 286,4	USD million	Total foreign exchange reserves ⁴⁾
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 418,4	3 473,3	3 284,9	3 202,1	3 142,8	3 348,9	USD million	Official reserves of NBS
ZAHRANIČNÁ ZADĽŽENOSŤ ⁴⁾									
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	5,8	7,8	9,9	10,5	10,5		USD billion	Total gross foreign debt
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 099	1 473	1 867	1 982	1 972		USD	Gross foreign debt per capita
MENOVÉ UKAZOVATELE									
Devízový kurz ⁵⁾	Sk/USD	29,735	30,647	33,616	35,322	35,041	34,981	Sk/USD	Exchange rate ⁵⁾
Peňažná zásoba [M2] ⁴⁾	mld. Sk	357,0	416,2	453,9	452,5	444,5	445,6	Sk billion	Money supply [M2] ⁴⁾
Medziročná zmena M2 ³⁾	%	19,1	16,6	8,9	11,5	9,1	8,9	%	Year-on-year change of M2 ³⁾
Úvery podnikom a obyvateľstvu ⁴⁾	mld. Sk	307,1	361,3	370,1	369,1	373,5	377,3	Sk billion	Credit to enterprises and households ⁴⁾
Diskontná sadzba ⁶⁾	%	12,0/11,0/9,75	9,75 / 8,8	8,8	8,8	8,8	8,8	%	Discount rate ⁶⁾
ŠTÁTNY ROZPOČET ^{2) 4)}									
Príjmy	mld. Sk	163,1	166,3	180,8	26,0	43,9	60,8	Sk billion	Revenue
Výdavky	mld. Sk	171,4	191,9	217,8	25,8	42,8	61,1	Sk billion	Expenditure
Saldo	mld. Sk	-8,3	-25,6	-37,0	0,2	1,1	-0,3	Sk billion	Balance
PRIMÁRNY TRH									
Priemerná úroková miera									Average interest rate
- jednorôčné vklady	%	13,00	9,43	10,33	10,67	10,73	10,81	%	- 12-month deposits
- krátkodobé úvery	%	17,69	14,29	17,31	20,77	20,50	20,83	%	- short-term loans
- krátkodobé čerpané úvery	%	16,26	13,27	18,88	21,81	20,58	19,86	%	- short-term new loans
PEŇAŽNÝ TRH									
Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR)**									Average interbank deposit interest rate (BRIBOR)**
- overnight	%	5,67	11,57	24,18	17,22	11,12	15,30	%	- overnight
- 7-dňová	%	5,94	11,79	23,93	21,12	15,31	18,69	%	- 7-day
- 14-dňová	%	6,14	11,82	23,60	21,60	16,67	19,11	%	- 14-day
- 1-mesačná	%	6,54	11,87	23,50	22,82	18,70	19,93	%	- 1-month
- 2-mesačná ⁷⁾	%	8,09	11,86	23,31	24,43	20,03	20,78	%	- 2-month ⁷⁾
- 3-mesačná	%	7,61	11,86	23,18	24,06	21,30	21,58	%	- 3-month
- 6-mesačná	%	10,11	11,93	22,74	26,04	23,11	23,22	%	- 6-month

¹⁾ stále ceny december 1995

²⁾ kumulatívne od začiatku roka

³⁾ zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka

⁴⁾ stav ku koncu obdobia

⁵⁾ kurz devíza stred, priemer za obdobie

⁶⁾ rok 1995 zmeny sadzby od 17,3. a 6.10., rok 1996 zmena sadzby od 13.1.

⁷⁾ rok 1995 priemer za obdobie júl-december

* predbežné údaje

** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozit v SR“

¹⁾ Constant prices December 1995

²⁾ Cumulative figures since the beginning of the year

³⁾ Change compared with the same period of previous year

⁴⁾ As the end of period

⁵⁾ Midpoint rate, average of period

⁶⁾ Year 1995 changes since 17.3. and 6.10., year 1996 change since 13.1.

⁷⁾ Year 1995 average of period July-December

* Preliminary data

** From 29. 5. to 15. 10. 1997 "Monitoring of interest rates on Slovakia's interbank deposit market"

SLOVAK MONEY MARKET IN 1997

Ing. Peter Andresič
The National Bank of Slovakia

In 1997, the money market was influenced by a newly-approved monetary program and, in particular, by its implementation. In pursuit of its monetary policy, the central bank's prime concern was to achieve quantitative goals, with an internally-set percentage of minimum required reserves chosen for the immediate target. Unlike in the previous period, money market interest rates ceased to be one of the final goals and, instead, were considered to be a product of the implementation of monetary policy. Interest rates were allowed to respond to actual market supply and demand, reflecting current shortages or surpluses of resources in the banking sector, even though the NBS could no longer regulate them at will. The uncertainty of the banking sector over liquidity injections from the central bank became an important momentum in the implementation of its program. To that end, the listing of rates for individual repurchase transactions (REPO) had been stopped, on the first business day of the calendar year. At the same time, the National Bank of Slovakia announced that block REPO transactions – REPO tenders – would become the principal vehicle for open market operations. By moving to REPO tenders as the major money market instrument, the NBS completed its departure, started in 1996, from the market-making function to the adoption of an intervention-only strategy.

NBS sterilizing policy in the 1st quarter of 1997

The NBS first few one-day tenders in both January periods fell short of actual refinancing needs of the banking sector. The money market response was instantaneous. Interest rates, depending on maturity, shot up from 400 to 1,000 base points and even when the situation somewhat subsided, stayed well above 18%, except for 6-month deposits. Additionally, a failure to meet the minimum reserve requirements on the first January check was followed by the aforementioned uncertainty effect, forcing banks to look for ways to break their refinancing dependence on NBS by raising money elsewhere. In the first period, banks tried to do this by foreign exchange fixing with the NBS at the cost of shortening some of their foreign exchange positions. Thanks to that, however, the banks were even

Table 1 Reserve requirements in 1997

	Fulfilment in the	
	1st period	2st period
January	97,75	101,35
February	103,14	102,20
March	100,50	100,63
April	101,11	100,41
May	99,95	89,96
June	74,17	94,42
July	99,91	100,63
August	100,65	101,38
September	100,88	100,21
October	100,39	100,67
November	102,28	100,35
December	96,45	101,34

able to surpass their required reserve requirements in the second January period.

On the other hand, this sort of uncertainty had its repercussions in rising and fairly erratic interest rates. That notwithstanding, the yield curve, showing expectations of possible developments, displayed an inverse relationship during the period. It may also be viewed as a positive thing that the NBS had a relative success in its first sterilization REPO tenders, with which it tried to pull commercial banks back into their refinancing dependence. Apart from the upsurge in interest rates mentioned above, among other negative reactions to NBS policy was a general contraction of the money market, which was betrayed by a halving of trading volumes quoted and actually executed by the market's pacemakers – the reference banks. They also stopped listing a developing inter-bank REPO market with state securities. Although the market bounced back later in the month, it could not make it back to its original level by the end of year. February found the money market calming down, as average rates in all maturities edged down.

A similar trend was observed in March. With banks still not knowing what the central bank was up to, interest rates stayed highly volatile, swaying between 6.8% and 21% in February and rising and falling between 11% and 33.8% in March. During that period, the NBS was mostly trying to drain liquidity by 7-day REPO tenders and by selling off parts of its portfolio. That was the picture until the end of the

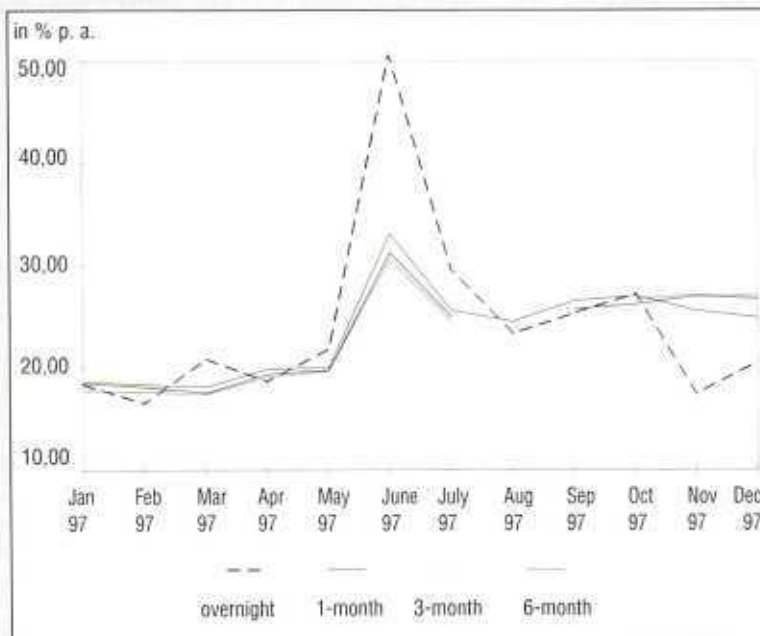

Table 2 Average interest rates in the interbank deposit market in 1997

	overnight	7-day	14-day	1-month	2-month	3-month	6-month
January	18,82	18,53	18,77	18,82	18,72	18,63	17,85
February	16,20	18,12	18,30	18,29	18,16	18,04	17,63
March	19,97	18,20	18,09	17,71	17,35	17,30	17,15
April	18,71	19,96	19,94	19,92	19,43	19,36	19,09
May	26,75	25,77	25,12	24,27	23,83	23,78	23,61
June	53,91	42,34	40,76	33,80	32,48	31,48	30,89
July	29,58	28,06	26,23	25,46	25,22	24,93	24,45
August	23,63	24,96	23,31	24,70	—	—	—
September	25,18	26,20	26,09	26,51	26,50	25,66	—
October	27,18	27,48	27,28	27,00	26,59	26,17	26,68
November	17,71	22,00	23,06	25,52	26,61	26,93	27,10
December	18,55	21,18	21,71	24,42	25,54	26,48	26,92

Note: all average rates are calculated in days, when they were actually quoted

Fig. 1 Average interest rates in the interbank deposit market in 1997

first quarter, when refinancing REPO tenders came back as the leading transaction, mostly with one-day redemption periods. In late March, the NBS influenced the crown market by conducting several individual transactions. All in all, the NBS refinancing activities in the first quarter had a slightly decreasing tendency, in particular owing to direct sales, and, at times, the balance of March transactions had a sterilizing character.

Lack of liquidity in the 2nd quarter of 1997

In the second quarter, it was a different picture in the money market. Despite continued refinancing

policy, average interest rates on all maturities, except one-day money, crossed the 19% mark in April already. At the same time, the yield curve began to level out. A breaking point came in May, when the situation in the national money market was largely affected by developments in the foreign exchange market. In the last ten-day period, the heavy demand of non-residents for foreign currencies depleted the foreign exchange reserves of domestic banks, which had to forfeit some of crown liquidity to fill up in NBS foreign exchange fixing. This led to a general decline in aggregate foreign exchange reserves. The NBS responded by winding down its refinancing activities, pressing banks to curb sales of foreign exchange.

Prompted by a critical shortage of liquid crown funds, reference banks made an agreement to cut back on foreign exchange transactions, thereby helping to stabilize the foreign exchange market. When interest rates passed the 100% mark, trading in the money market stopped. Since interest rates were no longer bidding, BRIBOR ceased to be quoted on May 29, 1997. However, banks continued to follow the rate, calling it „interest rates monitoring“. The only moving item was one-day money in limited amounts. Afflicted by a major shortage of liquid funds, the sector closed both May periods far below the prescribed required reserves target. The tensions in the money market continued in the last month of the second quarter. Driven by a lack of crown liquidity, average interest rates used as indicators climbed well above 30%, with one-day rate reaching 70% in the first ten-day period. The NBS, combining refinancing tenders with individual REPO transactions, started to increase its refinancing

activities. During the first period, the refinancing via open market operations amounted to 8.8 billion Sk, rising to 12.2 billion Sk at the end of the second period. With Lombard loans provided during the period added, the NBS total refinancing activities in the period reached an even higher figure.

The end of the first half of the year brought a paradoxical situation where, despite a lingering shortage of crown resources, rates charged in refinancing tenders tumbled from nearly 55% to almost 5% as a result of exhausted refinancing facilities of under-supplied banks. Taking advantage of the situation were banks involved in the redistribution of missing crown funds. The NBS responded with setting a lower interest rate limit at the level of the discount rate applied in its refinancing tenders.

In foreign exchange, which had a major impact on the money market in the previous period, the NBS managed to check negative trends and bring its foreign exchange fixing back to a surplus in June. Despite signs of stabilization in the financial market, banks again failed to meet their required reserve targets in both June periods.

The 3rd and 4th quarters of 1997 – stabilizaton of the money market

The second half of the year, in particular the third quarter, brought additional stability and some recovery from the May collapse. In July, reference banks confirmed the facultative character of listed rates and, by reducing the spread to 5% and tightening other conditions, helped the market renew its basic mechanisms. It was again possible to provide standard quotations to non-residents. With NBS foreign exchange fixing back to surpluses, the banking sector was able to measure up to its minimum reserve requirements in the second period of July. At the same time, the NBS was able to reduce its refinancing involvement to 8.3 billion Sk.

An improved situation in crown liquidity at first sparked yet another increase in interest rates as banks tried to catch up on their required reserves. Later on, interest rates came to rest at around 26%. As another sign of stabilization, the NBS successfully resumed direct sales of its portfolio holdings. The standard maturity for refinancing tenders in that period was 7 days. At the end of July, the market was disturbed by news of an intended 15% tax on state securities, bound to apply retroactively. The deposit market rates, along with rates applied in refinancing tenders, continued to decline. The NBS carried on its open market operations, dominated by tenders, and, to fine-tune liquidity, started to sell off technical issues of T-bills.

In mid-September, the situation was so steady that reference banks reintroduced obligatory quoting of transactions with maturity of up to 2 weeks, inclusive. The buy/sell spread was narrowed to 2% and 100-million Sk was back as the standard transaction volume. In response to a defi-

Fig. 2 Development of interest rates in 1997

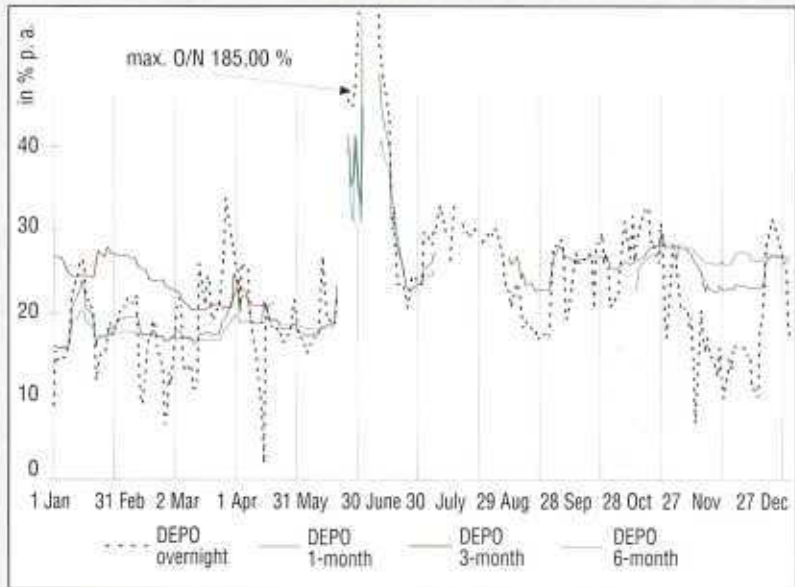

Fig. 3 Comparison of O/N offer rates with average rates achieved in refinancing REPO tenders in 1997

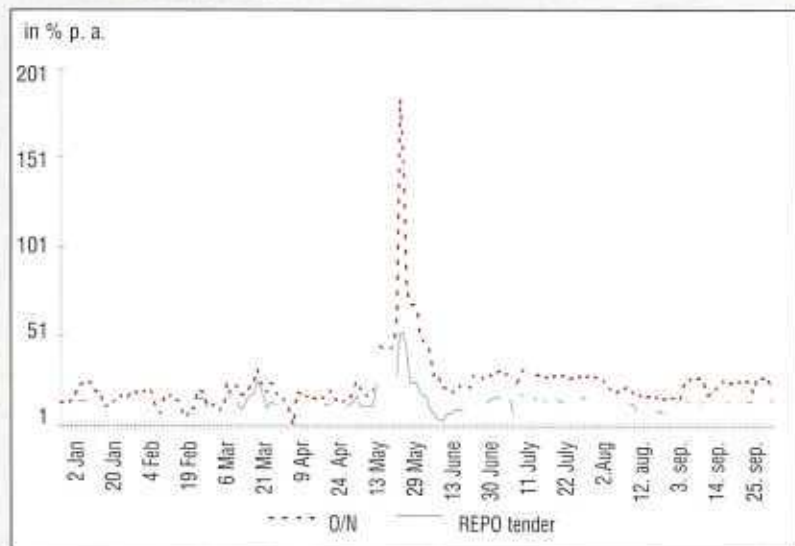
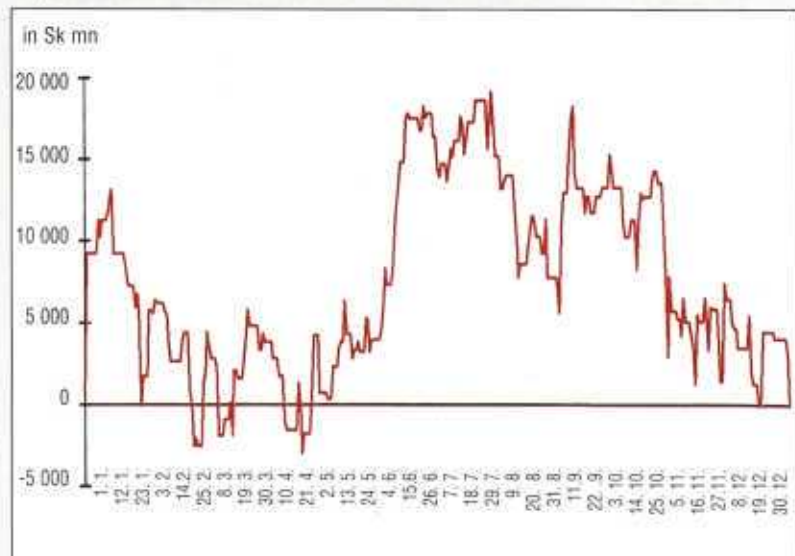

Fig. 4 Balance of interventions in 1997

cit in foreign exchange fixing, fearing the May scenario might repeat, banks drove the money market rates beyond 26%. The rates were also fuelled by the state budget, especially when it became difficult to finance it by Treasury bills.

The NBS helped relieve the serious fiscal predicament by buying technical issues up to the ceiling imposed by law. For that reason, the NBS had to halt its radical and continued retreat from refinancing involvement, away from the maximum at the beginning of August, for the period. The average volume of state budget refinancing reached 7.6 billion Sk in September, while direct refinancing of the banking sector through open market operations amounted to 5.9 billion Sk. The total involvement of the NBS was also influenced by an increased limit for bill of exchange discounts from 1.5 to 2 billion Sk.

The reintroduction of BRIBOR in mid-October can be seen as a positive and very significant sign of a stabilizing money market. Nevertheless, the listing obligation was not extended to additional maturities. For the first time in its refinancing tenders, the NBS accepted state bonds redeemable in up to one year, making it harder for some banks to use their excess liquidity for arbitrage transactions. The average refinancing volume in regular open market operations was scaled down to 5.9 billion Sk in October, parallel to ensuring compliance with required reserve obligations. As before, the NBS continued to cover the budget deficit with large purchases of technical T-bill issues. To regulate liquidity in the banking sector, the central bank resold some of its portfolio holdings, clearing the way for further technical issues, if necessary.

Coming into effect in November, a revision of the Income Tax Act did not affect the money market rates very much since it had been anticipated two months in advance. The deposit market saw the rates charged for individual maturities drift apart, as the yield curve edged up for the first time in the year.

A slight relief in the budget deficit allowed the NBS to reduce its participation and overall refinancing exposure. At the same time, interest rates at the short-term end of the yield curve were able to go down to 25%. Even though the decline continued the next month, interest rates were still well above the level of early May.

In November, there were quite serious problems with liquidity at *Investičná a rozvojová banka*, which eventually led to the appointment of an official administrator in the second half of December. That is why the banking sector, as a whole, failed to comply with the required reserve limits for a seventh time in the year. Despite a slight decline at the year-end, the contrast between short-term and long-term interest rates had become even sharper.

Conclusion

All in all, the money market had a difficult time last year. Though betraying how fragile and incomplete its structure still is, the market clearly proved to be the spine of the entire financial market. The first shocks it had to sustain came right at the beginning of the year, when the NBS rethought old monetary policy and gave up its leading part in the market. Banks responded by influencing the money market by shortening redemption periods and moving the bulk of interbank trading to one-day deposits. Banks have tried to raise missing funds in the money market by reducing reciprocal limits, which in turn led to lower investment activity and demand for securities shown by rising rates in primary placements. The complexity of developments in the money market can also be documented by a less strong correlation between short-term (1- and 7-day) deposits and deposits made over longer periods of time (1-, 3-, and 6-month), which had previously been decisive for the investment market. Although the 1-month rate remained the principal indicator followed by the NBS, the central bank, given its new approach to the execution of monetary policy, lost its direct control over this particular rate. A shift from one-day to 7-day refinancing tenders did have some beneficial effects, but it was still not enough to stabilize a market not knowing when and if a tender, i.e. fresh funds, would come along. The interbank market involving REPO transactions with state securities also suffered a severe setback, as its trading volumes were just a fraction of the turnovers recorded year ago.

On top of changes in the execution of monetary policy, the money market was also tested by a major onslaught of speculators in the national currency from abroad. A positive aspect of almost ultimate reduction of this pressure is that it exposed the relationships between national monetary policy and foreign political events, as well as the need for the NBS to pursue consistent ends in the crown and foreign exchange markets alike.

THE BANK DEPOSIT PROTECTION SYSTEM IN THE SLOVAK REPUBLIC

Ing. Milan Horváth
The Deposit Protection Fund, Presidium Chairman

In the course of the last fifteen years, more than three-fourths of the member countries of the International Monetary Fund have been faced with the task of resolving financial crises and bank failures in their own countries. In the majority of countries, this scope of problems in the banking sector has led to the consideration of the establishment of a deposit protection system for banks as one of the means to the protection of a financial system from pressures of bank failures.

The majority of countries view the deposit protection system as one of the many means of protection available on the financial market which protect depositors against the risk of loss of bank deposits, or at least reduce the risk thereof. Among the various of protection tools, the most important include: banking supervision, the bank licensing policy, the supervision of financial institutions, a regulatory commission for the capital market, and last but not least bank shareholder supervision over the activities of bank management. A specific role in the financial protection system is played by the central bank and the state institutions providing financial support as lenders of last resort to failing banks.

The Implementation of the Deposit Protection System in the Slovak Republic

Designed to protect citizens' financial resources deposited in all banks and branches of foreign banks in Slovakia. The Deposit Protection Fund (hereinafter the Fund) was established with effect as of 1 July 1996, pursuant to Slovak Parliament Act No. 118/1996, Coll. on deposit protection and on amendments and supplements to several acts. The implementation of the Fund was a natural and expected reaction to new conditions under which a two-tier banking system in Slovakia has been formed since 1990.

The deposit protection system in the Slovak Republic is based on the provision of compensation payments for uncollectible deposits if a bank, due to its own financial situation, is unable to pay the demand deposits to its depositors. The maximum limit set on compensation payments and the extent of products included in the deposit protection system are determined by the Act. Protection covers only non-anonymous deposits of private persons up to 30 times (and in the case of building societies 60 times) the average monthly income per capita for the previous calendar year. The deposit protection system in operation in the Slovak Republic protects depositors of all banks and branches of foreign banks equally in order to encompass the widest range of so-called average depositors. The system does not include the deposits of entrepreneurs, publicly traded securities, and various types of bearer bank certificates of deposit.

An important date in the system's operation was the termination of the state guarantee of deposits in three banks (Slovenská sporiteľňa, a. s., VÚB, a. s., and IRB, a. s.) as of

31 December 1997, which brought about balanced and equal conditions in deposit protection for clients of all banks operating in the Slovak banking sector.

The Creation of Financial Sources for the Deposit Protection Fund

Financial sources for compensation payments on uncollectible deposits accumulate in the Fund from the financial contributions of banks participating in the deposit protection system. In the Slovak Republic, all banks that hold the deposits of private persons participate in the system. Financial sources are created from the initial membership contributions of banks (initial membership contribution amounting to SK 100 m was paid also by the National Bank of Slovakia); annual bank contributions paid quarterly; and extraordinary contributions paid by banks in exceptional situations, i. e. when the financial resources of the Fund are insufficient to cover payments. Should a shortage arise in the Fund's own financial sources, the Fund may borrow from the NBS or other banks subject to NBS approval. Another important source of financing for the Fund is interest from investments in government securities.

The Fund's bodies have adopted a strategy of gradual Fund repletion to the maximum limit allowed by law. The annual contribution has been set at 0.3% of the average level of non-anonymous deposits for the years 1996, 1997, and 1998 in accordance with the strategy of Fund repletion. The repletion of the Fund is aided by its financial policy which seeks to maximize its legally permissible revenues on the financial market of the Fund's financial assets.

The share of deposits subject to protection under the law out of the total volume of deposits held by private persons stood at 70.4% as of 31 March 1998, while the share of deposits held by private persons out of the total volume of deposits in the banking sector was approximately 62%. This means that out of the total volume of deposits in the banking sector, approximately 43% of all deposits are protected. The share of deposits held by private persons as a function of total deposits has been stabilized at 57-60% over recent years, and as of 31 March 1998, deposits held by private persons totalled Sk 276.1 bn, while total deposits in the banking sector as of that date stood as Sk 444.5 bn.

A gradual rise of the share of protected deposits in private person deposits has been recorded since the Deposit Protection Act was first brought into force. While in the course of 1996, the percentage of protected deposits was recorded at approximately 35% (as of 31 March 1998) given the termination of state guarantees on deposits in the three aforementioned banks, the percentage of protected private person deposits has since risen to 70% (Sk 194.4 bn) and it is expected to continue to rise within the course of this year and

the next and stabilize at the level of 75–80%. The growth in the share of protected deposits in the banking sector means an increase in contributions to the Deposit Protection Fund. The aforementioned increase coupled with a rise in the volume of deposits subject to deposit protection raises the question of determining the volume of financial resources needed in the deposit protection system to guarantee the satisfactory protection of depositors from any possible bank failures. In setting up satisfactory parameters that provide for adequate deposit protection, it is important to consider several factors:

- the scope of deposit protection (the minimum level of deposit insurance should be neither too low so as to destabilize the financial system and leave large numbers of depositors without protection nor too high so as to support poor bank management by facilitating risk exposure,
- the completion of the restructuring of loan portfolios,
- the stability of the banking system,
- the disciplined behaviour of all participants in the banking system, ranging from small and large depositors, big clients receiving bank loans, and bank managers to financial and political representatives.

In countries with a developed and well-functioning banking system, the 1–1.5% deposit protection coverage is considered to be satisfactory. Therefore, countries undergoing the restructuring of their banking systems as part of their socio-economic transformation should work towards the said coverage.

Participants in the Deposit Protection System

The two-year existence of the Deposit Protection Fund can be characterized as a period of the gradual establishment of organizational structure as well as the elaboration and fulfilment of main strategic objectives.

The highest body of the Fund is the Deposit Protection Fund Council consisting of representatives from the National Bank of Slovakia, the Ministry of Finance of the Slovak Republic, and commercial banks. The executive and statutory body is the Deposit Protection Fund's Presidium, whose five members are the only employees of the Deposit Protection Fund Head Office. Deposit Protection Fund Supervisory Board consists of the NBS, Ministry of Finance, and commercial bank representatives, and is responsible for overseeing the activities of the Fund's main bodies.

The basic pre-condition for problem-free repletion of the Fund's financial resources is cooperation with its participants, i.e. commercial banks. Since the Deposit Protection Act was brought into force, twenty-eight banks have been contributing to the Fund. After the closing of COOP Bank, a.s., Brno, with branch office in Bratislava and the buy-outs of the Czech branches of Ekoagrobanka, a.s., Ustí nad Labem with branch office in Piešťany, Agrobanka, a.s., Prague, with branch office in Banská Bystrica and Banka Haná, a.s., Prostějov, with branch office in Nitra, there are currently twenty-six banks participating in the deposit protection system. Credit Lyonnais Bank Slovakia, a.s., the Slovak Guarantee and Development Bank, s.p.ú., and the Consolidation Bank, s.p.ú., are not participants in the system, as these banks do not accept deposits of private persons.

One of the first tasks of the Fund was to create links with all banks in order to effect contribution payments. In cooperation with the Banking Supervision and Statistics Divisions of

the NBS, the Fund set up a methodology for the calculation of quarterly contributions, a system for Fund contribution supervision, and a system for the elaboration of statistical reports on anonymous and non-anonymous deposits spanning a ten-day period to be submitted to the NBS and the Fund.

One of the most important tasks that the Fund went about addressing was the elaboration of a system to ensure the technical asset disbursement of compensation payments for uncollectible deposits.

Conclusion

The two-year existence of the Fund has resulted in the creation of the foundation for the further development of the bank deposit protection system, both in purpose and need, with the aim to conform with the system requirements set forth for the community of developed countries in Directive No. 94/19 of the European Parliament and Council effective as of 30 May 1994 and pertaining to deposit protection systems. While the Act on Deposit Protection was being elaborated, individual sections were being prepared to harmonize with the said Directive and to be compatible with EU systems, especially as regards sections of the Directive covering mandatory membership of banks in the system the participation of foreign branches of banks in the system the creation of Fund sources organizational structure, and the obligation to guarantee sources in the system for compensation payments to clients for uncollectible deposits.

Slovak membership in the EU requires abiding by other mandates in the area of deposit protection stemming from the said Directive. These mandates govern minimum deposit protection for any bank depositor regardless of country, and set a minimum coverage at ECU 20,000 for both member countries and EU applicants. Moreover, the mandates also cover the range of financial products subject to protection.

It can be said that the system of 30 times the average monthly per capita income as a limit on compensation payments for uncollectible deposits is acceptable for the gradual approach to the limit of ECU 20,000. In 1998, the deposit compensation limit for banks has been set at Sk 276,780 and for building societies at Sk 553,560. Therefore, total protection provided as far as bank deposits are concerned is 36% of the maximum limit applicable in EU countries and 72% of the said limit as far as building societies are concerned. It is expected that protection coverage in Slovakia will continue to approach the EU level as average monthly income per capita in the Slovak Republic grows.

The expansion of protection coverage to financial products other than deposits of private persons will depend on the continued creation of sufficient sources in the deposit protection system of Slovakia. Currently, the deposits that are subject to protection are covered by the Fund's own sources at the level of approximately 0.41%. To achieve the safe deposit coverage level considered satisfactory in developed countries, it is necessary to guarantee the repletion of the Fund's sources in the years ahead to the maximum possible extent allowed by the Deposit Protection Act through the regular quarterly contributions of banks and the effective cooperation of all involved parties, i.e. commercial banks, the Deposit Protection Fund, the National Bank of Slovakia, and the Ministry of Finance of the Slovak Republic.

DISTANCE EDUCATION IN THE SLOVAK BANKING SECTOR

**Ing. Dušan Garay, CSc.
Institute of Bank Education, National Bank of Slovakia**

One of the most frequently used forms of education in advanced banking systems of the European Union countries at present is distance education, designed for professional training and improving qualification of bank employees.

In most renowned institutions of bank education that are members of the European Bank Training Institutions Network (EBTN), distance training represents the essential area of educational activity.

Unlike traditional face-to-face forms of education, distance training is primarily characterized by using specifically pedagogically and methodologically adapted study materials, that take into account the fact that those participating in these programs are studying independently to a great extent, without direct presence of a lecturer. An inevitable element of distance training is the creation of an effective and functional system of support for those participating in individual training programs. The support system enables direct contact between participants and experts – consultants, with the aim of discussing and clarifying problematic points of the studied chapters, exercising the studied topics on examples, applications, and case studies, and last but not least, getting a chance to apply in practical work the acquired theoretical knowledge.

Distance training is characterized by primarily these factors:

- emphasis is placed on individual studying, active, internally motivated approach on part of participants in the training programs,
- the basis of the educational process are specially adapted study materials,
- a lecturer in the traditional sense of replaced by a consultant: as a professional counselor,
- via the support system, this is a guided individual training,
- distance training is typically oriented on professions and is associated with practical work.

These factors make up the fundamental difference between distance training and traditional forms of training. Some of the important advantages that motivate employers – banks – to select and send their employees to take part in distance forms of training primarily include:

- the possibility for a greater number of personnel joining the training program regardless of geographical distances of workplaces,
- enhancing professionalism of employees without disrupting their work, normal work schedule and pace,
- a transfer of a greater part of responsibility for the training on employees (participants in training programs), creating their active approach to their own development and professional growth,
- a general saving of costs for training of employees, approximately by 30–50 percent compared with traditional forms of training.

Distance training is now a contemporary answer to the need of constant improvements of the professional level and

competence of employees. It provides an opportunity of training to staff members who otherwise would not have a chance to participate, either due to work, economic, personal, or time reasons.

According to the International Council for Distance Education (I.C.D.E.), which plays an important role in promoting the concept of distance education worldwide, about ten million people are now involved in this form of training.

The Institute of Bank Education of the National Bank of Slovakia therefore welcomed the opportunity to implement a project of distance education within the PHARE program of the European Union, that has been prepared in 1996 in cooperation with an international consortium – the Portuguese Institute for Bank Education, the French center of specialized bank education, and the Austrian Financial Academy.

The task of the foreign partner was above all to transfer know-how and to provide practical experience with the distance form of training.

The decision to introduce distance education in Slovakia was preceded by several rounds of negotiations and meetings with representatives of Slovak banks. Chief executives and representatives of departments of human resources and bank education, including the National Bank of Slovakia and the Association of Banks positively appraised the opportunity to introduce distance education into the Slovak banking sector.

On the basis of an analysis of the needs for training in the banking sector, the Institute of Bank Education of the NBS raised the level of the originally intended contents of the study program with focus on the preparation of managers at the medium level of management. As it later turned out, this undoubtedly positive change required increased effort primarily in preparing study texts for the participants of the program.

After thorough preparations, the Institute of Bank Education of the NBS launched a distance study course „Bank Management“ on January 25, 1997, for management staff on the medium level of bank management, or prospective bank employees who are preparing for management posts on the medium level of management.

The course is planned to end in April–May 1999.

The contents as well as pedagogical and methodological orientation of its implementation relentlessly pursues the goal of the course, which is to provide to its participants a comprehensible and systemically arranged knowledge directed on banking theory and practice in an extent and structure corresponding to the needs of a bank manager on the medium level of management, and criteria of management training in countries of the European Union.

During the two-year course, the participants will study eleven specialized subjects divided into four semesters in the following updated structure:

- 1st semester – Bank operations
– Marketing of bank services
– Management of human resources

- 2nd semester – Fundamentals of bank accounting
  - Financial markets
  - Negotiations in banking
- 3rd semester – The Process bank crediting
  - International banking
  - Fundamentals of bank law
- 4th semester – Management of assets and liabilities
  - Management in banking

A total of 121 participants – employees in the banking sector, including the National Bank of Slovakia have joined the distance education course „Bank Management“. For pedagogical and methodological reasons, the participants were divided in six study groups.

Within the support system, the participants have an opportunity to attend one or two directed group consultations. As is clear from the results of the 1st and 2nd semester, the interest of participants in attending these consultations was directly proportional to the results in the subjects at the end of the semester.

In the sense of the training program and examination rules, as well as on the basis of the course's timetable, the 1st semester finished by exams from the subjects Bank operations, Marketing of bank services, and Management of human resources, in a regular term and an alternative term. Participants in the course also had a second chance if they failed an examination on the first try. From the total number of 121 participants, 114 successfully completed the 1st semester, seven did not take the final examinations for various reasons, primarily personal.

The ranking of subjects with the best results in the first semester was: Banking operations (86 participants classified with A), Management of human resources (68 participants A), and Marketing of bank services (64 participants A). In all, 40 participants (35 percent) passed all three examinations classified with an A, i.e. with excellent results.

The second semester of the distance education course finished with examinations from the Fundamentals of bank accounting, Financial markets, and Negotiations in banking, also in a regular term and an alternative term, as well as the second try for those who failed in the first one. Participants achieved the best results in the second semester in the exam Fundamentals of bank accounting (42 participants A), followed by Financial markets 30 participants A) and Negotiations in banking (7 participants A). The second semester, and also the first year of the course was completed by 111 participants.

At present, 109 participants are continuing in the course from the original number of 121. From the twelve participants who are not continuing with the course, five have applied for an intermission, and seven have withdrawn from the course because their work contracts with banks have been terminated, for health reasons, or because they failed to comply with conditions of the course.

During the preparations of the course as well as while it is underway, the NBS has been cooperating with individual banks – employers of the participants in the course, whom it regularly informs about the achieved results in individual subjects at the end of semesters.

Work of the steering committee, which, apart from representatives of the Institute of Bank Education and the National Bank of Slovakia also comprises representatives of commercial banks, also provides a significant contribution. The

steering committee gives its position to fundamental issues of the course and helps to resolve some problems.

It can be said in general that the level of the course, demands placed on its participants, as well as the comprehensive knowledge required at examinations in individual subjects are significantly increasing the overall reputation of the course in the banking sector.

The first year of the course has confirmed the effectiveness of the support system that the Institute of Bank Education of the NBS created for the participants in the course (study materials, introductory, individual, and group consultations). At the same time, the necessity of some changes have appeared, which the institute will make in the continuation of the planned distance education course.

Study texts specifically prepared for the distance education course represent a unique activity of authors and editors in the Slovak banking sector. To a certain extent, foreign documentation was used in writing textbooks for some subjects, however, these often required fundamental reworking by domestic specialists, primarily active bank specialists.

Domestic teams of authors have written entirely new textbooks for the subjects Bank operations, Fundamentals of bank accounting, Fundamentals of bank law, and the Process of bank crediting. These specialized publications have attracted interest not only in the banking sector, but also among a wider range of specialists by its contemporary qualities and the fact that they accumulate the latest theoretical and practical knowledge.

All the study texts for the distance education course „Bank Management“ are pedagogically and methodologically processed by a team of pedagogues from the institute, which adapts them to the specific conditions of the distance form of education. This requires close cooperation with specialists of the institute – authors, consultants, and reviewers.

The distance education course „Bank Management“ has been accredited by the Ministry of Education of the Slovak Republic, and with regard to the fact that its preparation and implementation is carried out in cooperation and with the participation of a consortium of prominent institutions of bank education from countries of the European Union, the certificate will also be confirmed by this consortium.

Along with examinations in individual subjects at the end of each semester, a condition for completing the course is passing the final written examination, which has a combined composition and focuses on a synthesis and application of knowledge acquired during the course.

The preparation and implantation of the distance education course „Bank Management“ represents an important qualitative shift in education in the Slovak banking sector, and appears to be a very promising form of training also usable for other specialized orientations and target groups of bank personnel.

In the near future, the Institute of Bank Education of the NBS is planning to use the know-how it gained from the cooperation with foreign partners to prepare other modules of specialized training of selected groups of bank employees. The preparations of the first specialized modules of distance education is planned for 1998–1999, with the assumed start of courses in the year 2000.

The institute will open the second run of the distance education course „Bank Management“ in September 1998, and invitations along with other information about the course for human resources departments in banks and others who may be interested in the course are distributed these days.

POHĽADNICA Z DONOVÁL

Aj Vy, milí kolegovia, bojujete s myšlienkou, že by ste mali niečo urobiť pre svoje zdravie? A keď sa na to už konečne odhodláte a začnete plánovať odkedy, zistíte, že ani jeden z budúcich víkendov Vám nevyhovuje. Raz je to upratovanie, inokedy návšteva známych, potom nejaká oslava, alebo zlé počasie... a opäť ste v začarovanom kruhu. Ale aj z kruhu sa dá vyjsť, stačí ho iba prefať. Ako to urobili niektorí z nás v posledný májový víkend.

Turistický oddiel NBS zorganizoval pre svojich priaznivcov I. celoslovenské stretnutie turistov NBS na Donovaloch – s dopravou, ubytovaním, polpenziou a bohatým programom, ktorý zaručene vyhovoval každému, pretože diferencovane počítal s túrami pre rodinky i s túrami pre zdatnejších.

No a tí, ktorí sa na stretnutí zúčastnili, môžu potvrdiť, že bolo vydarené. Ešte i počasie turistom žičilo. Po niekoľkých chladnejších dňoch bol víkend prekrásny, voňavý. Aj ľudia voňali človečinou, ako to u turistov býva. Spoločnými silami zdolávali hory, doliny, sedlá. V príjemnej spoločnosti človek ani nepostrehol, ako rýchlo ubieha čas a ukrajuje z kilometrov. Srdečné boli i večerné posedenia, rozhovory. Vari najväčšou devízou takýchto spoločných stretnutí je pocit bezpečia voči okoliu i nepriaznivým okolnostiam, ktoré Vás môžu

na túrach postihnúť. Môžete sa spoľahnúť na prezieravejších, skúsenejších, zdatnejších. A vnímať okolie nielen zrakom, ale celou svojou bytosťou, nadechýňať sa krásou a hlavne na chvíľu zabudnúť na každodenný stres.

Pre kolegov-turistov máme pozvánku – ak by ste náhodou aj Vy zatúžili po takomto relaxe, nemusíte byť členom turistického oddielu, prídete vtedy, keď Vám to bude vyhovovať. Informácie nájdete v počítačovej sieti NBS LOTUS NOTES pod Športovými akciami.

Text: M. Pagáčová, foto: D. Čunderlík, NBS

EURO-BASKET '98

Na základe pozvania športového klubu Národnej banky Belgicka The Royal Club of the National Bank of Belgium sa výber Národnej banky Slovenska zúčastnil na basketbalovom turnaji EURO-BASKET, ktorý sa konal v dňoch 29. 5.–1. 6. 1998 v Bruseli. Za účasti tímov centrálnych bánk Francúzska, Maďarska, Talianska, Poľska, Rumunska a dvoch tímov Belgicka obsadil tím NBS na tomto turnaji 4. miesto za víťazným „A“ družstvom Belgicka, druhým Talianskom a tretím Maďarskom. NBS reprezentovali: Atilla Boroš, Ing. Anna Gaciková, Ing. Jozef Hollý, Ing. Jaroslav Kluka, Ing. Marián Martinský, Ing. Luděk Neuschl, René Parák, Ing. Róbert Rus, Ing. Branislav Sodoma, Miloš Turiansky a Ing. Ivan Vodička.

R. Parák

